

Grau de Ciències Polítiques i de l'Administració

Treball de fi de Grau (21686)

Curs acadèmic 2021-2022

**LA VIDA DELS JOVES ESTRANGERS NO
ACOMPANYATS DESPRÉS DE LA TUTELA
PÚBLICA**

Irene Codina Altarriba

NIA: 216812

Tutor del treball:

Josep Maria Castellano García

DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT

Jo, Irene Codina Altarriba, certifico que el present treball no ha estat presentat per a l'avaluació de cap altra assignatura, ja sigui en part o en la seva totalitat. Certifico també que el seu contingut és original i que en sóc l'única autora, no incloent cap material anteriorment publicat o escrit per altres persones llevat d'aquells casos indicats al llarg del text.

Signaura

Irene Codina Altarriba

Barcelona, 11 de juny del 2022

Resum

El present estudi té com a objectiu analitzar la situació en què es troben els joves estrangers no acompanyats una vegada surten del sistema de protecció de tutela pública a Catalunya. A partir del dia que fan divuit anys aquest col·lectiu ha de remar contracorrent per tal d'aconseguir una plena inclusió sociolaboral, per no quedar exclòs de la societat i per no arribar a situacions de vulnerabilitat. És per aquest motiu, que s'han analitzat tres grans problemàtiques identificades durant i després de la tutela pública. La primera són les competències multinivell entre Estat i comunitats autònomes i la manca de coordinació de les diferents administracions. La segona són les diverses problemàtiques que es generen dins els centres i la gestió d'aquests. I la darrera, són les traves que els joves es troben després de la majoria d'edat.

Aquest estudi conclou amb una sèrie de propostes de millora analitzades a partir de les entrevistes als diferents perfils professionals del sector del sistema de tutela, als testimonis de joves migrants extutelats i l'anàlisi pròpia de la recerca.

Paraules clau: Menor Estranger No Acompanyat (MENA), majoria d'edat, inclusió sociolaboral, sistema de tutela pública, situació de vulnerabilitat.

Abstract

The aim of this study wants to analyze the situation of unaccompanied young foreigners once they leave the system of public protection in Catalonia. From the age of eighteen, this group bends over backwards to achieve full socio-labor inclusion, not to be excluded from society and not to reach situations of vulnerability. For this reason, three major issues identified during and after public protection have been analyzed. Multilevel competences between the State and the Autonomous Communities and the lack of coordination of the different administrations. Problems that arise in the centers and their management. And last, the headline made you think you're a young adult.

This study concludes with a series of proposals for improvement from interviews with the different sector professional profiles in the guardianship system, the testimonies of young not supervised yet by the public administration and also the proper analysis of the research.

Keywords: Minor Non-Accompanied Estranger (MNAE), age majority, socio-labor inclusion, public tutelage system, situations of vulnerability.

Sumari

LLISTAT DE SIGLES I ACRÒNIMS	5
1. INTRODUCCIÓ	6
2. MARC TEÒRIC I CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROBLEMÀTICA	8
2.1. Definició del terme MENA	8
2.2. Definició d'inclusió	9
2.3. Abordatge a nivell europeu	10
2.3.1. Pla d'Acció de la Unió Europea sobre els menors estrangers no acompanyats (2010-2014)	11
2.3.2. Comparació amb altres països	13
2.4. Abordatge a nivell nacional	15
2.4.1 Arribada a Espanya	15
2.4.2. Marc Legal espanyol	16
2.4.3. Després dels 18 anys	17
2.5. Abordatge a Catalunya	18
2.5.1. Marc Legal català	18
2.5.2 Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA)	19
2.5.3. Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (ICAA)	20
2.5.4. Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET)	20
3. METODOLOGIA	21
4. ANÀLISI DE L'ESTUDI	25
4.1. Problemàtica espanyola de competències multinivell	25
4.2. Problemàtiques dels Centres Residencials de Menors	27
4.3. Problemàtiques de la inserció sociolaboral dels joves estrangers Ex-tutelats	29
5. CONCLUSIONS	32
6. PROPOSTES DE MILLORA DEL SISTEMA I LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES	33
7. BIBLIOGRAFIA I FONTS DOCUMENTALS	36
8. ANNEXOS	40

LLISTAT DE SIGLES I ACRÒNIMS

ACNUR	Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats
AGE	Administració General de l'Estat
AP	Administració Pública
ASJTET	Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats
CCAA	Comunitats Autònomes
CE	Comissió Europea
CRAE	Centre Residencial d'Acció Educativa
CREI	Centre d'Educació Intensiva
DDHH	Declaració Universal dels Drets Humans
DGAIA	Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
EAIA	Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
FEDAIA	Federació d'Entitats d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
FEPA	Federación de Entidades con Proyectos y Pisos Asistidos
ICAA	Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció
LDOIA	Llei dels Drets i les Oportunitats de la Infància i l'Adolescència
MENA	Menor Estranger No Acompanyat
OIM	Organització Internacional per les Migracions
NIE	Número d'Identitat d'Estranger
PIL	Pisos d'Inserció Laboral
SEAIA	Servei Especialitzat d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
SPRAR	Sistema de Protecció per Sol·licitants d'Asil i Refugiats
TFUE	Tractat de Funcionament de la Unió Europea
UNICEF	United Nations Children's Fund (Fons de les Nacions Unides per a la Infància)

1. INTRODUCCIÓ

Els infants i adolescents constitueixen un dels pilars fonamentals de qualsevol país. És per això que la labor de l'estat i la societat ha de ser cuidar-los, protegir-los, educar-los i dotar-los de salut física, mental i social com a subjectes de ple dret que són.

En ple segle XXI en un model de món globalitzat en el qual el primer món i el tercer són com els dos extrems d'un drap esquinçat, aquest pilar social que són els infants i joves ha vist esquarterar-se amb l'aparició d'un nou segment de població dins la mateixa franja d'edats fruit dels importants fluxos migratoris existents des del tombant del segle XX i aquest primer quart de segle. Efectivament, els menors estrangers no acompanyats (MENA), són el col·lectiu de joves i infants que arriben als països del primer món a la recerca d'oportunitats i l'esperança d'una nova vida.

Els MENA tenen en comú dos aspectes que els caracteritza com a grup: ésser menors d'edat i haver emigrat sols, sense referents familiars al país d'acollida. Tot i això, és un grup molt heterogeni i amb necessitats molt diverses i sovint de resolució complicada.

L'arribada i circulació massiva d'infants i joves que viatgen sols és un problema de dimensions globals que, des de la dècada dels vuitanta, es visibilitza a Europa i es ratifica a partir de la Convenció dels Drets de la Infància de 1989. El fenomen s'ha intensificat en els darrers anys, concretament des del 2018, quan es van duplicar les entrades de menors a molts països europeus, essent Espanya, un dels estats amb més joves no acompanyats. L'arribada d'aquests menors és un dels principals reptes per les administracions, pel fet que tots ells tenen uns drets que cal que els siguin donats. Necessiten atenció immediata, habitatge digne, educació, atenció mèdica i psicològica i, en moltes ocasions, els recursos no han estat suficients, sobretot en èpoques que el sistema s'ha trobat molt saturat.

El present estudi, s'ha volgut centrar, però, en la vida després de la tutela pública d'aquests joves estrangers. Durant els últims anys hi ha hagut una preocupació creixent en referència a quin és la situació en què es troba aquest col·lectiu després de la intervenció de l'administració a la vida d'aquests infants. Quin impacte els suposa la majoria d'edat i la seva integració social i laboral una vegada han sortit del sistema de protecció. En l'actualitat què fer o com actuar amb els MENA, una vegada han complert l'edat que els etiqueta com a adults, esdevé un dels majors reptes tant com a país com a

societat. Per tant, l'objectiu del treball no és tant aprofundir en la legislació dedicada a aquest col·lectiu, sinó donar a conèixer les diferents situacions de desprotecció, solitud i múltiples problemes i traves que es troben aquests joves una vegada complerts els divuit anys.

Pels joves migrants passar de ser menors a majors pot arribar a ser traumàtic, com fer un salt al buit pel fet d'haver sortit del sistema de tutela pública que sovint és el més semblant a la família que tenen al seu país d'origen salvant, és clar, totes les distàncies. Per aquest motiu, la pregunta d'investigació d'aquest treball se centra en aquesta transició:

Quines opcions tenen els menors estrangers no acompanyats després de la tutela pública? I quina és la situació actual a Catalunya?

Hi ha varies raons per les quals el cas d'estudi escollit són els joves estrangers no acompanyats. En primer lloc, cal destacar, tal com s'ha esmentat anteriorment, que no és un fenomen únic d'un país, sinó que està afectant el conjunt d'Europa i, des de ja fa uns anys, encara amb més intensitat. En segon lloc, s'estudiarà aquest grup de població dins el territori català, ja que segons un estudi del Departament de Treball, Afers Socials i Família del 2019 el 91,1% dels MENA arribats a Catalunya la tenien com a destí final, fet que reforça l'interès de l'estudi quant a avantatges i/o inconvenients que els suposa instal·lar-se a Catalunya (Generalitat de Catalunya. Departament de Treball, Afers Socials i Família, 2019).

Per aquest motiu, les principals fonts d'informació han sigut entrevistes a diferents professionals del sector i a joves migrants que havien estat tutelats i que actualment resideixen a pisos PIL. A través dels testimonis s'han pogut definir diferents problemàtiques que els joves migrants es troben al llarg del seu camí i la manca d'igualtat d'oportunitats que pateixen a causa d'errades i lentitud del sistema administratiu, però també per culpa de dinàmiques i actituds racistes de la societat que els acull. A més, i com a objectiu principal, des d'un inici s'han pogut recopilar propostes de millora des dels diferents punts de vista dels professionals d'aquest àmbit i pròpies, sobretot pel que fa a la regulació dels seus documents, l'increment de recursos, l'augment de places a pisos d'autonomia i, finalment, pel que fa a millores amb el

contacte i l'educació inclusiva de la població autòctona vers el col·lectiu de joves estrangers.

Finalment, pel que fa a l'estructura de la investigació, primer de tot s'ha dut a terme una justificació de la problemàtica, per poder fer visible l'existència del fenomen. En segon lloc, hi figura l'exposició del marc teòric i conceptual, amb els diferents abordatges dels tres nivells institucionals. Seguidament, a la metodologia del treball, si troba l'exposició de les tres hipòtesis de recerca configurades basant-se en els conceptes, teories i conceptualitzacions del marc teòric, seguides de les diferents variables amb els seus respectius indicadors i la descripció de les tècniques, qualitatives, emprades. Tot seguit, l'anàlisi de la informació, recollida mitjançant la recerca i les múltiples entrevistes realitzades durant tot l'estudi, a partir de la verificació o falsejament de les hipòtesis i finalment, el tancament del treball són les conclusions de l'estudi amb una sèrie de propostes de millora envers el sistema i les polítiques públiques existents pel col·lectiu dels joves estrangers no acompanyats.

2. MARC TEÒRIC I CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROBLEMÀTICA

2.1. Definició del terme MENA

El terme MENA¹ es va establir pel Consell de la UE durant els anys setanta i vuitanta, després de fortes onades migratòries i, per tant, després de detectar un augment significatiu d'arribades de menors no acompanyats dins les fronteres d'Europa. L'any 1974 l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats va definir per primera vegada el concepte².

¹ Els anomenats MENA (Menors Estrangers no Acompanyats) són un col·lectiu amb multiplicitat de perfils, però que tots comparteixen el fet de ser infants i joves menors de divuit anys i estrangers, havent emigrat sense l'emparedat d'un adult a un altre país per circumstàncies adverses en el seu territori d'origen com la pobresa, violència, destrucció, catàstrofes naturals, violacions dels drets humans o, persecucions. Són menors que han hagut de separar-se de la seva família i arribar a un país nou, amb una llengua, estil de vida i cultura molt diferents de la seva (Delegación de ACNUR en España, 2010).

² "Els infants i els adolescents menors de divuit anys es troben fora del seu país d'origen i que estan separats d'ambdós pares o de la persona que per llei o costum els tingués a càrrec seu. Alguns d'aquests menors estan totalment sols, mentre que d'altres conviuen amb altres familiars. Aquests menors no acompanyats poden haver sol·licitat asil per por de la persecució, per la manca de protecció davant de violacions dels drets humans, i per conflictes armats i/o greus disturbis en el seu país d'origen. Alguns d'ells poden haver estat víctimes de tràfic o d'altres tipus d'explotació, o poden haver viatjat a Europa fugint de situacions de pobresa severa. Molts d'aquests menors han viscut experiències terribles i han sobreviscut a circumstàncies d'extrema duresa.

I a partir de l'any 1994 l'ACNUR, juntament amb el programa Odysseus i les disset delegacions the Save the Children van començar actuar enfront de la situació d'aquest col·lectiu. Va ser l'any 1997 quan es va publicar un document anomenat "*Guidelines on Policies and Procedures in Dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum*", a més de publicar-se, el 26 de juny del mateix any, la definició actualitzada de menor no acompanyat a la Resolució del Consell 97C en l'àmbit de la UE³.

Els Menors Estrangers No Acompanyats tenen una doble condició que els caracteritza, com a subjectes immigrants i com a menors d'edat, però acaba suposant un tracte discriminatori, ja que sempre preval la primera condició i la seva situació administrativa irregular, motiu pel qual i com a conseqüència podrien ser retornats al seu país d'origen, en comptes de prevaldre la seva minoria d'edat i, per tant, la protecció institucional que el país receptor hauria de proporcionar-los. Aquesta doble condició fa que aquest col·lectiu es trobi en una forqueta legal entre la normativa d'estrangeria i la de protecció jurídica de la infància. En conseqüència, doncs, les legislacions nacionals haurien d'harmonitzar les seves polítiques davant els diferents tractaments de tots els Estats Membres.

2.2. Definició d'inclusió

Quan parlem d'inclusió hem de tenir en compte que no existeix una definició única i exacta sinó que les diferents interpretacions són específiques al context i al país. La inclusió⁴ busca aconseguir que tots els individus i grups socials, sobretot els que es troben condicions de segregació o marginació, tinguin les mateixes possibilitats i oportunitats per realitzar-se com a individus.

Parlem d'almenys dos tipus d'inclusió adequats pel col·lectiu d'infants Menors Estrangers no Acompanyats. El primer és la inclusió social, que es caracteritza pel procés que possibilita que persones o grups en una situació de segregació, marginació o exclusió social puguin participar de la vida social. Aquest tipus d'inclusió s'enfoca en

³ Els nacionals de tercers països, menors de divuit anys, que entrin en el territori dels estats membres sense anar acompanyats d'un adult que en sigui responsable, per llei o per costum, i mentre no estiguin efectivament sota el càrrec de tal persona (...) menors nacionals de tercers països que varen ser deixats sols després d'entrar en el territori de l'estat membre (p.1).

⁴ La inclusió és la solució a l'exclusió causada per circumstàncies com la pobresa, analfabetisme, segregació ètnica o religiosa. És la tendència, actitud i política d'integrar a totes les persones a la societat, perquè aquestes puguin participar, contribuir i beneficiar-se'n. L'Estat és un dels principals actors encarregat a través de les seves institucions d'implementar plans i polítiques públiques per corregir i redirigir aquestes situacions amb l'objectiu col·lectiu del benestar social.

les persones que es troben en situació precària i l'objectiu és millorar les condicions de vida dels individus que formen part d'aquests grups.

I, per altra banda, el segon tipus d'inclusió pertinent pel grup estudiat és la inclusió educativa, la qual planteja que els centres educatius siguin capaços d'incloure a tots els individus en tots els aspectes del procés educatiu, sense importar la seva condició, origen, raça, religió o gènere. Per a la inclusió escolar la diversitat és un valor positiu, ja que s'entén que tots som diferents i que, independentment de les nostres característiques físiques, psicològiques, socials, culturals i/o ètniques, tenim el mateix dret i les mateixes oportunitats per a rebre una educació de qualitat. La finalitat de l'educació inclusiva és aconseguir el benestar individual i social dels que participen dins el sistema educatiu (*Significat d'inclusió, què és, concepte i definició*, 2022).

2.3. Abordatge a nivell europeu

Tot i que el fenomen de la immigració ha existit des dels inicis de la història, durant les últimes dècades Europa n'ha experimentat un fort increment. A finals del 2020 82,4 milions de persones van estar desplaçades degut a persecucions, conflictes, violència, violacions de drets humans o esdeveniments que van pertorbar l'ordre públic. D'aquests, un 42% són infants i adolescents menors de divuit anys (Refugiados, 2021).

Malgrat les estadístiques, és complicat trobar dades reals d'immigració a Europa, la manca de visibilitat i, per tant, de la importància que requereix, impossibilita el procés de recompte real. Les estadístiques sobre menors no acompanyats, doncs, no abunden ni són coherents i les més completes que es poden trobar només engloben els menors que han pogut sol·licitar asil.

Aquest apartat se centrarà en la intervenció de les institucions europees quant als Menors No Acompanyats. Segons la pàgina oficial de la Comissió Europea de la Xarxa Europea d'Immigració (2019), el nombre de sol·licitants d'asil considerats menors no acompanyats a països de la UE és de 13.557, tot i que també hi ha les dades del Regne Unit i altres països no especificats on la xifra suma 3775 menors més que han demanat asil. A més, tot i que no hi ha dades tan exhaustives, també s'hi poden trobar el nombre de menors no acompanyats reconeguts registrats en el sistema de protecció de la infància (fora de l'asil procediment) dins dels països de la UE, la suma de la qual ascendeix a 35.817 menors i, fins i tot, podem extreure dades del nombre de menors no

acompanyats que no demanen asil, que sumen 3208 (European Migration Network, 2020).

Per tal abordar la situació jurídica dels MENA dins la UE cal destacar que el conjunt dels Estats membres es veuen afectats per la migració infantil i que tots han intentat conduir la situació d'una manera no uniforme, però amb la voluntat de proporcionar un tractament comú per aquest col·lectiu, basat en un règim jurídic i pràctic per orientar les intervencions dels ens públics cap als infants i dotar-los de protecció. A causa de la globalització hi ha molts actors que conformen el procés migratori i, des de la UE, s'intenta gestionar tots els fluxos migratoris entre els estats membres, tercers països on hi ha major emigració, organitzacions internacionals, societat civil i ONG's.

La política europea sobre immigració té dos eixos centrals: la lluita contra la immigració irregular amb el control fronterer (consolidat des de l'aplicació de l'Acord Schengen de 1985) en el qual es preveuen mecanismes per frenar i canalitzar els fluxos migratoris. En concret, el TFUE preveu l'adopció per part del Parlament Europeu i el Consell d'Europa de mesures com el control fronterer, la mobilitat i la integració. El segon eix, és la protecció dels DDHH de l'immigrant com a subjecte de drets (art 79. TFUE). El principal problema, doncs, que es va posar en evidència l'any 2009 durant el Programa d'Estocolm del Consell d'Europa, fou la diversitat d'acció del fenomen MENA dels diferents països i, per tant, el repte i necessitat d'una resposta global comuna (Programa de Estocolmo, 2010).

Per aconseguir aquest sistema comú des de la Comissió es va crear el Pla d'Acció de la Unió Europea sobre els menors estrangers no acompanyats (2010-2014), basat en el respecte dels drets dels menors, establerts a la Carta dels Drets Fonamentals de la UE, on l'article 24 es refereix en concret als drets dels menors, i la Convenció sobre els Drets del Nen de les Nacions Unides.

2.3.1. Pla d'Acció de la Unió Europea sobre els menors estrangers no acompanyats (2010-2014)

Aquest pla d'acció és el primer esglau per una estratègia comuna en el tractament dels MENA, amb una base jurídica i pràctica de resposta. El pla va ser aprovat el 6 de maig del 2010 per la Comissió Europea per un període de temps de quatre anys. El problema rau en el fet que, tot i que la CE preveia que fos la guia bàsica pels Estats Membres en

la protecció del col·lectiu, aquest document s'ha categoritzat com un instrument de “*soft law*”, és a dir, no vinculant.

L'objectiu principal del pla és donar respostes concretes, eficaces i ajustades a cada cas, a través de tres vies d'acció principals: La prevenció, la protecció i la recerca d'una solució de llarga durada per l'infant com la cooperació amb els països de destí pel retorn, reintegració i prevenció d'immigració infantil. Tot, amb la cooperació entre els Estats Membres, la societat civil amb les organitzacions internacionals, els països d'origen, els de trànsit i, finalment, els de destí.

“A child is first, foremost and only, a child (...)

This is a very important European challenge. The Action Plan is the first step in finding a common European Union approach on how to deal with this issue. The basic principle is that these are children, and that they should be treated as children. It is paramount that all EU Member States do what they can to protect them.”⁵

En primer lloc, les mesures de prevenció posen molta atenció en el tracte amb els països d'origen per minimitzar la migració infantil i també per garantir la seva acollida i la protecció. La UE centra el tracte amb tercers països mitjançant el finançament i la cooperació per tal d'evitar la migració insegura i el tràfic d'éssers humans i, sobretot, de menors. El Pla reforça la legislació comunitària i recomana la promoció d'activitats específiques de sensibilització, informació dels països d'origen i de trànsit per identificar i protegir aquest segment de població. Forma part d'una altra acció de prevenció crear oportunitats de formació i treball dins dels països d'origen d'aquests menors no acompanyats per evitar el viatge cap al Vell Continent (Comisión Europea, 2010).

La segona via de treball és la protecció dels menors dins la UE un cop ja arribats. Els estats han de tenir protocols de protecció dels drets dels menors, fomentant tant el seu desenvolupament personal, com el reagrupament familiar i la integració del menor al país de destí. El pla d'acció dona unes pautes bàsiques per quan arriba un menor a un EM, com garantir al menor la designació d'un representant (i no només als menors que han demanat asil), separar-lo d'adults per prevenir la tracta, allotjaments adequats, evitar la fuga o desaparició i la protecció.

⁵ Cecilia Malström, Comissària d'Asumptes d'Interior a la Unió Europea.

La tercera via d'acció és la cerca de solucions duradores com el retorn o repatriació, la reunificació familiar o la integració i l'acollida. És l'acció més important, ja que condicionarà el futur de l'infant. Per aquest motiu en aquest procés es té molt en compte les seves opinions, decisions i desitjos. La Comissió estableix que aquesta solució duradora s'ha de trobar amb un màxim de sis mesos. I, tot i que aquesta solució es basa en un "sistema de prioritats", el primer pas sempre és l'avaluació d'un possible reagrupament familiar ja que, davant de les tres possibilitats, prima el retorn al país d'origen. Cada infant és diferent i cal assegurar solucions de llarg recorregut assessorant, avaluant i escoltant individualment l'interès del menor (Comisión europea, 2010).

Finalment, cal dir que una de les mancances més rellevants del pla, però també un dels seus objectius de millora, és la quantificació i la falta de dades concretes i fiables de la problemàtica, fet que dificulta l'abordatge i les solucions de la situació dels menors estrangers no acompanyats. Certament, és difícil tenir dades concretes d'una població irregular que moltes vegades busca no ser quantificada o reconeguda per tal de no ser retornada al seu país d'origen (Comisión europea, 2010).

2.3.2. Comparació amb altres països

En aquest apartat es descriurà breument com altres països de la UE tracten la situació dels MENA i si ho fan de la mateixa manera que Espanya o, tot i el Pla explicat anteriorment, encara hi ha diversitat de mecanismes entre Estats Membres.

El primer país escollit és Itàlia. L'elecció és justificada per ser un país del sud d'Europa, proper geogràficament a Espanya, envoltat de mar i proper també a països d'origen o de trànsit de molts menors no acompanyats. A més, cal afegir que Itàlia va ser el primer país europeu en legislar un marc integral de protecció pels MENAS. Actualment, a Itàlia és vigent la "Llei Zampa" de març del 2017. Va ser la primera Llei Integral sobre protecció de menors estrangers no acompanyats aprovada al país i ha estat reconeguda per ONG's com Save the Children i UNICEF com el sistema més elaborat per la protecció dels infants no acompanyats.

La principal normativa de la llei assenyala que aquests infants no poden ser deportats per tal de no causar-los més danys psicològics. A més, un dels punts més importants dels quals encara no s'havia legislat era garantir l'atenció mèdica, l'educació, la

representació legal dels menors i que poguessin ser escoltats durant els seus procediments judicials i administratius i, fins i tot, que hi hagués la possibilitat d'ajuda als joves adults fins als vint-i-un anys en cas de necessitat d'una plena integració a Itàlia (Accem, 2017). És per aquest motiu, que la llei exigeix que es realitzin procediments identificatius en el moment de l'arribada de l'infant en un màxim de deu dies, fer un estudi detallat per determinar el seu futur i portar-lo en centres que han de garantir els estàndards adequats. En un termini de trenta dies haurà de ser transferit a centres secundaris dins del SPRAR (Sistema de Protecció per Sol·licitants d'Asil i Refugiats). Tot i esdevenir una llei pionera, Itàlia té moltes dificultats i pocs recursos per aplicar-la així que molts menors acaben essent traslladats a centres que no aconsegueixen els estàndards i se'ls nega el SPRAR. Conscients de la problemàtica, el Govern italià, el desembre del 2017 va aprovar una altra llei que aborda nous procediments de tutela, com són els tutors voluntaris (Menor, 2020), mentre es desenvolupen mesures per augmentar la capacitat de recepció (Lelliott, 2018).

Suècia és l'altre dels països triats per a aquest estudi comparatiu, ja que és un estat geogràficament i políticament allunyat d'Espanya i no és considerat de trànsit, com podrien ser Itàlia o la península Ibèrica, sinó un país de destí escollit habitualment pels joves gràcies al seu sistema de benestar social després de la tutela pública dels països receptors de primera arribada.

A Suècia, la institució governamental encarregada de les polítiques de protecció per la integració dels MENAS és la Junta de Migració (Migrationsverket). D'acord amb la Llei d'Estrangeria aprovada el març del 2006, els menors poden ser reconeguts com a refugiats o persones vulnerables que necessiten protecció i tenen dret fins als divuit anys a estar-se en espai suec (Faro, 2018). El problema radica que un cop fets els divuit anys i d'acord amb la Llei d'Estrangeria, si es refusa l'admissió d'asil amb menys de dues setmanes hauran de ser repatriats al país d'origen, fet que el diferencia d'Itàlia que intenta potenciar polítiques per a la integració d'aquests joves extutelats en territori italià.

Un altre aspecte diferencial entre Suècia i Espanya o Itàlia és que les institucions sueques tenen acords amb altres agències de defensa dels infants per la implementació de polítiques migratòries com poden ser ONG's com UNICEF de Suècia, l'Església sueca i

altres tipus de fundacions que tenen papers administratius actius en polítiques migratòries (Such, 2017).

2.4. Abordatge a nivell nacional

2.4.1 Arribada a Espanya

Els menors estrangers no acompanyats que arriben a Espanya tenen uns drets predeterminats tant per la normativa europea com l'estatal. Són drets que els pertocuen per ser menors, però també s'afegeixen drets per la condició de ser menors no acompanyats; la manutenció i la residència, la idiomàtica, la formació i l'orientació, l'adaptació sociocultural, l'adquisició d'hàbits saludables o pautes per la manutenció en són un clar exemple (Figueredo, V., García, P., y Sánchez, A., 2017). A més, del dret a la possibilitat de retorn al país d'origen, sempre que no posi en risc la integritat física del menor, i el dret a tenir un permís de residència si fa més de nou mesos que està al país.

El procés es pot sintetitzar en quatre grans fases. La primera és la localització i la investigació. Es dona en el moment de l'arribada, moment en el qual tots els menors arribats a Espanya han de ser inscrits al Registre de Menors Estrangers No Acompanyats per poder-los identificar i localitzar. Aquest procés requereix el posterior avís a la Brigada Provincial d'Estrangeria i Fronteres de la Policia Nacional per activar el protocol. El següent pas és la decisió, que es produeix quan l'AGE ha de determinar el futur de l'infant, on prima sempre el benestar del menor tenint en compte l'opinió del menor, dels educadors i dels experts del centre d'acollida en el qual ha estat assignat. La tercera fase és l'accés al sistema de protecció jurídica del menor, fase en què l'estat assumeix la seva tutela cap a ell i dona a les administracions públiques la responsabilitat de vetllar-lo. Finalment, la intervenció social, els MENA tenen els mateixos drets, serveis i programes que els altres menors en situació de vulnerabilitat (Bravo, 2005).

Segons els gràfics publicats el 2018 amb dades recollides per UNICEF, ACNUR, OIM i DGAIA, el 50% de Menors Estrangers No Acompanyats que arriben a Europa els rep Espanya, seguida d'Itàlia amb un 28% i Grècia amb un 19%. Aquests infants migrants són majoritàriament de països del Magreb, en particular de Marroc i Algèria, tot i que també hi ha gran quantitat de menors subsaharians, de l'Est d'Europa i d'Orient Mitjà (Infancia y adolescencia migrante no acompañada, 2021).

2.4.2. Marc Legal espanyol

Per tal de descriure els drets dels MENA, cal tenir en compte la doble dimensió d'aquest col·lectiu (menors i migrats). Primer s'han d'especificar els drets del menor, que a grans trets es poden resumir en sis punts: dret a tenir identitat personal i sexual, a més de tenir un nom i una nacionalitat en el moment de néixer. El segon és el dret a sol·licitar a l'AP documentació per acreditar la seva identitat (art 30. LDOIA 12/2010), dret a l'assistència sanitària, dret a l'educació bàsica, gratuïta i obligatòria, dret a l'assistència jurídica gratuïta i finalment dret dels infants i adolescents estrangers a ser escoltats i rebre informació entenedora sobre qualsevol actuació de l'Administració (art 20. LOEx).

La legislació pels MENA dins l'Estat Espanyol està regulada per la Constitució, el Codi Civil i la llei 1/1996 de Protecció Jurídica del Menor i el desenvolupament a les diferents CCAA. En la legislació sobre els menors estrangers no acompanyats se li afegeixen els diferents tractats Internacionals i la Convenció sobre els drets de l'infant.

A part dels drets de tots els menors, hi ha un marc jurídic estatal específic per estrangers. Els dos més importants són l'article 13, que defineix els drets dels espanyols i dels estrangers dins d'Espanya (art 13. CE) i, el 149.1 de la Constitució Espanyola on defineix que l'Estat té competència exclusiva de la nacionalitat, immigració, estrangeria i dret d'asil (art 14.1. CE). Per altra banda, dins la legislació estatal cal distingir, la Llei Orgànica 4/2000 que regeix sobre els drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (va ser reformada per la Llei 2/2009, art.35). El reglament de la Llei d'Estrangeria: RD 557/201, aprovat 20 d'abril del 2011 sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, després de la reforma per Llei Orgànica 2/2009. Cal tenir en compte també el Reial Decret d'entrada, lliure circulació i residència a Espanya dels ciutadans dels EEMM de la UE i la Llei 12/2009 reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària. I finalment, és important el Reial Decret 143/2009 del traspàs de funcions i serveis a la Generalitat de Catalunya en matèria d'immigració (Observatorio de la infancia & secretaría de estado de servicios sociales, familias y discapacidad, 2005)

El problema a Espanya és doncs aquesta doble dimensió esmentada, ja que per ser menors han d'estar protegits, però, per altra banda, per ser migrats han de ser controlats

i tractats amb la llei d'estrangeria basada en polítiques restrictives. És per aquest motiu que el conflicte arriba sobretot quan aquests joves fan els divuit anys. El Govern Espanyol, gràcies a les pressions de les comunitats autònomes, va aprovar el 2021 una reforma en el Reglament d'Estrangeria, esmentat anteriorment, per potenciar la integració dels MENA i dels joves ex-tutelats. S'han reformat sobretot els articles 196, 197 i 198 per evitar que aquests joves es quedin en situació irregular després de fer els divuit anys. Els canvis del reglament es poden resumir en la flexibilització de procediments administratius i la creació d'un règim jurídic propi per a joves extutelats amb la incorporació de l'Ingrés Mínim Vital (*Inclusió dels menors no acompanyats i joves ex-tutelats.*, 2021).

Finalment, és rellevant especificar que des de l'aprovació del Reial Decret 1340/2018 del 29 d'octubre, en el qual es van aprovar les normes especials reguladores de les subvencions, es van atorgar, en règim de concessió directa a les CCAA, Ceuta i Melilla, les competències d'atenció dels menors no acompanyats acollits a partir de l'any 2018. Aquesta adjudicació de competències es va justificar per l'increment massiu de les arribades d'aquests menors a tot el territori espanyol, sobretot en el mateix any 2018. I malgrat ser una concessió directa de caràcter excepcional (article 148.1 de la CE) encara formen part de les CCAA i, Per tant, són les responsables de la protecció de menors en els seus territoris, tot i que tenen part de finançament del Govern Central (BOE núm. 262 de 30 de octubre de 2018).

2.4.3. Després dels 18 anys

Els MENA arribats a Espanya que no han pogut ser repatriats i que han estat autoritzats a quedar-se dins el territori espanyol i, en conseqüència, de ser acollits i tutelats per l'Administració pública pertinent, queden a l'espera del seu futur un cop acomplerta la seva majoria d'edat. Tot i que el Dret Internacional, europeu i els drets estatals no solen contemplar els sistemes de protecció per ex-tutelats, entre els quals es troben els joves migats, a Espanya, la situació de desemparament que es troben els ex-MENA va fer que les autoritats espanyoles perllonguessin les ajudes i suport de les institucions públiques després de complir els divuit anys. Amb l'aprovació de la Llei 26/2015 del 28 de juliol sobre la modificació de la protecció a la infància i l'adolescència, es va poder garantir la protecció dels joves que havien estat tutelats. La prolongació de protecció no s'ha efectuat igual en totes les CCAA, ja que la

competència dels MENA recau sobre les diferents comunitats i per tant, s'ha dut a terme a través del règim de protecció de cada territori.

A Espanya existeixen dos règims tutelars pels ex-MENA, la tutela familiar i els pisos tutelats o assistits. La primera opció, si els ex-MENA han estat sotmesos al règim de tutela familiar, en termes generals, tenen més facilitat per integrar-se a la societat d'acollida, gràcies a haver gaudit d'una vida en família, a diferència dels infants que han viscut en centres residencials que se'ls dificulta la seva integració. Per aquest motiu, la modificació de la Llei 26/2015 del juliol, dona prioritat a les mesures estables enfront a les temporals, per tant, donen prioritat a les mesures familiars vers les residencials.

2.5. Abordatge a Catalunya

Actualment, a Catalunya segons dades de la DGAIA hi ha 3299 infants i joves emigrats sols. Un 32,7% del total dels joves acollits per DGAIA són MENA.

Altres dades a tenir en compte és que el 97,2% d'aquests menors són de sexe masculí i tots tenen una edat superior als onze anys. El 30,1% dels menors tenen disset anys, un 21,7% divuit i un 31,7% més de dinou anys. També cal destacar que a Catalunya la procedència d'aquests MENA és el 58,5 del Marroc, el 30,5% de l'Àfrica Subsahariana, el 7,1% del Magreb i la resta d'altres indrets (*Dades estadístiques*, 2022).

2.5.1. Marc Legal català

Amb la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (Llei Orgànica 6/2006) es va donar la competència exclusiva de protecció a la infància i l'adolescència a la Generalitat. La competència recau al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, concretament dins l'àrea de Protecció a la Infància i l'Adolescència de Catalunya.

El protocol d'actuació en la detecció d'un MENA dins la comunitat autònoma segueix les directrius establertes pel Govern Espanyol, però ho duen a terme els organismes autonòmics responsables.

Per altra banda, la legislació autonòmica encarregada de regir el fenomen MENA és la Llei 14/2010 del 27 de maig dels Drets i Oportunitats en la infància i l'Adolescència. Sobretot l'article 30, sobre el dret a la identitat, al nom, a la nacionalitat i a conèixer els orígens, i el 43, en el qual s'exposa el dret de suport a la integració social dels infants i

adolescents immigrants (*Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència*, 2010).

2.5.2 Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA)

La DGAIA és l'organisme català que promou el benestar de la infància i l'adolescència que es troba en alt risc de marginació social, a més d'exercir la protecció i la tutela administrativa dels menors desemparats.

Les seves funcions principals són planificar polítiques, serveis i recursos per la protecció i elaboració de directius en competències del desemparament. Promoure drets dels infants i adolescents, sobretot el dret com a ciutadans actius i cerca del seu benestar. Promoure també, plans de col·laboració i protocols per la detecció, prevenció, assistència, recuperació i reinserció dels menors víctimes de maltractaments. Prestar serveis públics especialitzats per atendre maltractaments, protegir i tutelar infants i adolescents desemparats i assumir-ne la guarda. I finalment promoure programes d'orientació i integració social i laboral per joves extutelats (*Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA)*, 2011).

Els recursos i prestacions de DGAIA estan distribuïts, gràcies als Equips Funcionals d'Infància (EFI), geogràficament en sis serveis territorials (Barcelona ciutat, Barcelona comarques, Girona, Lleida, Tarragona i Terres de l'Ebre).

La DGAIA no pot assumir tota la càrrega de menors tutelats, d'aquí que delegui poders a fundacions i institucions menors repartides pel territori com poden ser els Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE), els Centres Residencials d'Educació Intensiva (CREI), els Centres d'Acollida o els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA).

Pels Menors Estrangers No Acompanyats una de les accions més importants de DGAIA és l'atenció del Servei Especialitzat d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (SEAIA), que és l'encarregat d'estudiar, valorar, actuar i atendre els infants en desemparament i donar resposta adequada a les seves necessitats (*Servei especialitzat d'atenció a la infància i a l'adolescència (SEAIA)*, 2010).

Finalment, dins la DGAIA hi ha diversos serveis per joves majors de divuit anys. El primer és el Servei d'Acompanyament Especialitzat a Joves tutelats i extutelats (SAEJ),

L'objectiu és promoure la integració social, la independència i l'emancipació dels joves entre setze i vint anys. En la mateixa línia existeix L'Àrea de Suport a Joves tutelats i Extutelats (ASJTET) que ofereix als joves de fins a vint-i-un anys suport tècnic i educatiu per assolir una plena inserció social i laboral per aconseguir l'autonomia i l'emancipació. L'objectiu principal és, que a través de la intervenció individualitzada del jove amb un període de temps i un Pla de treball Individual (PTI), facilitar el procés maduratiu a través de l'acompanyament, motivació, assessorament, orientació i formació per potenciar la seva autonomia (*Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET)*, 2021).

2.5.3. Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (ICAA)

L'ICCA s'encarrega de potenciar i supervisar els acolliments i adopcions de menors desemparats, tant en l'àmbit autonòmic com internacional (MultiMedia Team, 2011).

Les principals funcions són el foment del dret dels infants a tenir una família i promoure l'acolliment. Gestionar processos de valoració psico-social de les persones sol·licitants d'acolliments i adopcions, vetllar per la informació adequada dels ciutadans sobre els acolliments, adopcions, processos, documentació, etc. Una altra funció és el seguiment dels menors en situació d'acolliment i tramitar els processos d'adopcions internacionals i fer-ne un seguiment posterior. A més, també és l'encarregat de formalitzar convenis de col·laboració amb altres administracions i entitats i fer el seguiment d'aquestes col·laboracions (*Organismes. Generalitat de Catalunya*, 2021).

2.5.4. Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET)

L'ASJTET és la unitat de dins l'organigrama de la DGAIA que ofereix als joves d'entre 16 i 21 anys atesos per l'organització, o que ho han estat, suport tècnic i educatiu en els àmbits d'habitatge, inserció laboral, suport psicològic i suport econòmic i jurídic. L'objectiu és que assoleixin una plena inserció social i laboral en una situació d'autonomia i emancipació. A més, també té el compromís de facilitar l'accés d'aquests joves al seu expedient administratiu (*Organismes. Generalitat de Catalunya*, 2021).

3. METODOLOGIA

Hipòtesis

A l'estudi s'han identificat tres hipòtesis que han guiat l'anàlisi de les problemàtiques detectades. La primera és: *Les CCAA que tenen major nombre joves estrangers no acompanyats tutelats són les que tenen més estratègies i recursos per afrontar el repte social del fenomen MENA.*

La següent hipòtesi planteja: *els joves extutelats que han residit en centres de menors de mida més petita tenen més possibilitats d'inserir-se a la societat d'acollida i aconseguir una correcta inclusió social, sigui mitjançant la inserció laboral o educativa i posteriorment laboral.*

La tercera hipòtesi projecta que *els menors arribats després de l'any 2018 tenen més dificultats a l'hora de tenir una correcta inclusió dins la societat que els arribats amb anterioritat, pel fet que segons dades del Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya, l'onada més gran d'immigració juvenil es va donar durant els mesos d'estiu i setembre de l'any esmentat i, els serveis socials i les entitats col·laboradores es troben col·lapsades des d'aleshores.*

Variables

Les variables de la primera hipòtesi són: la **variable independent**, el nombre de tutelats de cada CCAA, i la **dependent** són les estratègies i recursos per afrontar el repte social del fenomen MENA, amb indicadors com nombre de places als centres de cada comunitat autònoma, nombre de pisos per joves extutelats, creació de projectes innovadors, sortides educatives i laborals, etc.

La segona hipòtesi, la **variable independent** és la mida i localització del centre i la **dependent** la inclusió social dels extutelats.

I, finalment les variables de la tercera hipòtesi són, com a **variable independent** l'any d'arribada i els recursos econòmics de les entitats i la **variable dependent** igual que la hipòtesi anterior, la inclusió social dels extutelats.

En el cas de les dues últimes variables dependents, la **inclusió social dels extutelats** s'estudiarà amb tres indicadors claus: la possibilitat d'haver accedit a un habitatge digne, haver pogut optar a uns estudis (si el jove ho ha desitjat) o haver aconseguit una feina remunerada i haver assolit el principal objectiu de tots els joves estrangers: Tenir una situació regular al país receptor.

Mètode

La metodologia d'aquest treball està dividida en tres parts amb un enfocament estrictament qualitatiu i s'emmarca dins el paradigma interpretatiu. És a dir, es basa en la comprensió, anàlisi i descripció de la realitat del fenomen, en aquest cas, la realitat de les condicions de vida després de la tutela pública dels joves estrangers extutelats.

La primera constarà d'entrevistes i, el seu posterior anàlisi, a joves estrangers no acompanyats, és a dir, extutelats que hagin estat acollits en diferents centres de menors arreu de Catalunya. L'objectiu d'aquestes entrevistes serà la comparació de les polítiques públiques que s'estan implementant i/o les que se'ls aplicaren en el moment que aquests menors van fer els divuit anys. Els dos motius principals pels quals s'ha optat per aquesta primera part són per una catalogació exhaustiva d'experiències en polítiques públiques en el territori català dels menors estrangers no acompanyats que tenen com a destí final Catalunya i, el segon motiu, és que aquest tipus d'estudi qualitatiu de les polítiques públiques catalanes és una la primera forma de presa de contacte amb el fenomen, el problema i les possibles solucions que permeten tenir una visió més àmplia del cas d'estudi. Els resultats dels qüestionaris individuals seran el punt de partida i la contextualització de la següent part qualitativa de l'estudi, ja que ajudaran a posar èmfasi als mecanismes que operen darrere del fenomen i en l'anàlisi de casos concrets.

Per altra banda, la següent part la confegirà entrevistes exhaustives a professionals, educadors, formadors i voluntaris que treballen tant amb els menors tutelats, com amb els joves majors de divuit que estan dins d'algun programa de post tutela. El que es pretén amb aquesta part de l'estudi és tenir el testimoni dels professionals i la valoració d'aquests sobre el funcionament de les polítiques existents cap aquest col·lectiu. A més, serà d'ajuda per refutar (o no) la segona de les hipòtesis, ja que tindrem els testimonis directes dels professionals que van patir (o no) l'augment de l'arribada l'any 2018 dels infants, si van notar l'augment o la falta de recursos durant aquell període de temps i si encara n'arrosseguen les conseqüències.

Finalment, la tercera part serà emprar la tècnica qualitativa d'observació participant en pisos de joves extutelats. L'objectiu és veure quins són els èxits i les mancances

d'aquests espais per tal que, a les conclusions, es pugui assentar, modificar, remodelar o suggerir noves propostes per millorar el sistema d'atenció dels MENA i ex-MENA.

Justificació del cas escollit i delimitació de la població

La població d'estudi s'ha centrat en els ex-Mena, és a dir, a aquelles persones majors d'edat estrangeres que han estat tutelats a Catalunya. Això és, es tria aquest col·lectiu en concret per tal de seguir una avaluació del tractament, acollida i sobretot les polítiques públiques a les quals han estat subjectes en primera persona els testimonis enquestats.

Per una qüestió estrictament pràctica i de protecció dels drets dels infants s'ha exclòs de les entrevistes als infants i adolescents menors no acompanyats, ja que, en primer lloc, l'objecte d'estudi és la situació legal i social dels joves que superen el llindar de la majoria d'edat a banda que per als menors és necessària una autorització dels tutors legals (en aquest cas la DGAIA), fet que per qüestions burocràtiques allargaria la investigació

Fonts d'informació

Entrevista a joves extutelats

Les entrevistes tenen per objectiu conèixer i tenir informació dels joves extutelats com per exemple quants anys fa que van arribar a Catalunya, si disposen de documentació, si treballen o estudien, si tenen suficients recursos per la seva autonomia i, finalment les seves vivències i opinions respecte al sistema d'acolliment que han viscut, què els ha mancat durant el temps de la tutela i, sobretot, de la posttutela. El qüestionari té diversos tipus de preguntes, obertes, semiobertes i tancades amb la intenció de recopilar informació, entendre el seu modus vivendi, comprendre de primera com actuen i com senten i viuen els reptes del dia a dia un cop orfes de tutelatge.

L'objectiu final, doncs, de poder-los entrevistar és que els joves exmenes puguin explicar i compartir la seva experiència, opinar i proposar ells mateixos millores o posar en evidència fallides del sistema de tutela pública que han viscut en pròpia pell des de dins.

No ha estat fàcil accedir a aquests joves, ans al contrari, la incompatibilitat d'horaris, les pressions a les quals estan exposats per estudiar i/o treballar, coordinar les feines de la llar compartida, el desconeixement de la llengua i, per tant, de l'expressió oral o la poca

predisposició d'alguns educadors, sovint justificada per temes de privacitat, ha dificultat molt la comunicació amb aquests joves. Amb tot, s'ha pogut contactar amb dos nois migrants extutelats que han aportat visions molt diferents pel fet de ser de dues nacionalitats diferents, marroquí i subsaharià respectivament i, estar ubicats en ciutats molt diferents; Barcelona i Lleida.

Entrevista a formadors / treballadors i professionals dels centres de menors tutelats

Entrevistem diversos perfils professionals amb diferents perspectives i punts de vista dins dels serveis socials que intervenen amb centres de menors tutelats. Es té per objectiu obtenir informació del fenomen des de la situació actual fins als recursos dels quals disposen i, passant també, per les relacions i vincles que s'estableixen, així com la valoració, avaluació i opinió del funcionament del sistema. Parlarem amb els interlocutors dels diferents serveis als joves i dels processos que segueixen des del moment que arriben al país. A més, s'ha considerat important entrevistar tant a fundacions privades, com a cooperatives, com a pisos i centres totalment públics i tots d'una mida diferent.

La primera de les entrevistes ha estat a un educador d'un Centre d'acollida, primer espai i de curt termini on arriben els MENA abans de ser distribuïts en SPAAIS o CRAE.

Hem canviat impressions, també, amb les directives de dos CRAE, l'un situat a Barcelona i l'altre a Vilafranca del Penedès i, per tant, el context i la perspectiva varia.

Per altra banda, s'ha entrevistat a un mestre de primària d'un CREI, centres on hi ha joves que no s'han adaptat als CRAE o per la seva conducta desfavorable i/o dificultat de comportaments i, per tant, amb més necessitat d'atenció. El fet d'haver pogut entrevistar a un mestre de dins aquest centre i no a un educador que està en constant contacte amb els joves, ha donat una altra visió del fenomen des d'un enfocament més llunyà, però molt important, ja que l'educació en ells és fonamental.

Per tal de focalitzar-nos, encara més, en la nostra població d'estudi hem pogut parlar amb tres professionals que treballen dins els pisos d'estrangers extutelats. A més, volgudament, la localització dels tres pisos ha estat en diferents punts del territori català, un pis a la Barceloneta, un altre a la ciutat de Lleida Santa Margarida i els Monjos (Alt Penedès). Així mateix, i en relació amb els pisos d'extutelats hem entrevistat a la

Coordinadora del Programa 17 plus en ACCEM a Saragossa, que ha estat molts anys en el sistema de protecció català i actualment dirigeix Accem d'Aragó, amb un programa molt nou potencialment interessant per poder implementar a Catalunya.

Finalment, hem pogut tenir una visió molt àmplia gràcies a l'entrevista del director de l'Àrea Tècnica d'ISOM Catalunya, que és una cooperativa social que engloba cinc CRAEs, tres a Barcelona i dos a Badalona, quatre centres d'acollida (Rubí, Argentona, Santa Coloma i Badalona), disset pisos a Barcelona i Àrea metropolitana i dotze a Lleida. És a dir, és una cooperativa d'iniciativa social que neix a Barcelona, però que es desenvolupa per tot el territori català, i que per tant, tenen punts de vista de serveis molt diferents i complets.

4. ANÀLISI DE L'ESTUDI

4.1. Problemàtica espanyola de competències multinivell

Després de l'aprovació del Reial decret 1340/2018 del 29 d'octubre s'atorgaren les competències en matèria d'atenció als menors no acompanyats a les CCAA. Des d'aquell moment es fa notòria una problemàtica de competències multinivell perquè hi ha duplictat de legislació per dues administracions diferents. El Govern Central és qui legisla la Llei d'Estrangeria i les CCAA ho fan sobre les polítiques d'infància dels menors tutelats i joves extutelats. Aquesta duplictat ha ocasionat contradiccions entre ambdues administracions: Les CCAA els estan reconeixent un cop tutelats, però la llei d'estrangeria, tot i haver estat reformada, els dificulta i alenteix els permisos de residència i de treball al país.

A més, cal afegir-hi la problemàtica multinivell europea que, lluny de tenir una llei europea integral i coordinada que unifiqui un marc normatiu general pels MENA, cada estat membre empra els seus procediments i protocols en la gestió de la tutela d'aquest col·lectiu d'infants.

La principal problemàtica identificada és, segons la veu dels experts entrevistats, entre els països de la UE. Així és, el fet que no tots els països tinguin les mateixes condicions per legalitzar i documentar aquest segment de població, provoca que els joves es dirigeixin als estats on els sigui més fàcil accedir als tràmits. Actualment, Espanya és el principal documentador, de manera que molts joves que emigren cap a d'altres països,

acabin triant l'Estat Espanyol com a destí final. Aquest problema, també passa dins el territori, entre comunitats autònomes. Cadascuna d'elles negocia separatament amb els consolats dels països emissors. Aquesta és una de les preocupacions recurrents entre els entrevistats. Per una banda, diversos dels educadors ens han explicat que gràcies als esforços de negociació de DGAIA, Catalunya té acords importants amb el Marroc per tramitar la documentació dels joves. En canvi, segons la responsable d'Accem de Saragossa els problemes amb el mateix consolat per tramitar la documentació dels joves arribats a l'Aragó és un escull. Si les negociacions amb els consolats no depenguessin dels governs autonòmics, s'evitarien els viatges entre comunitats autònomes d'aquests menors, la majoria dels quals escapats de centres d'una comunitat cap a una altra per aconseguir més ràpidament la documentació. Aquesta manca de coordinació documental, tant nacional com internacional, ha provocat un altre repte pels diferents centres. A causa del col·lapse administratiu s'han deixat de contrastar empremtes digitals i es pot trobar una mateixa persona amb identitats diferents, ja que pot ser que a un lloc sigui menor, i a un altre major, això dificulta tant la protecció dels menors com l'abastiment de recursos.

Una altra problemàtica identificada és la del repartiment d'aquests menors al territori espanyol i els recursos i serveis que ofereix cada autonomia. La nostra primera hipòtesi és que les CCAA que tenen major nombre joves estrangers no acompanyats tutelats són les que tenen més estratègies i recursos per afrontar el repte social del fenomen MENA. Gràcies a la recerca, s'ha pogut verificar parcialment la hipòtesi i refusar-ne una part. Catalunya, País Basc i Andalusia són les comunitats amb més tuteles de l'estat. Les dues primeres són com a conseqüència que molts menors tenen aquestes comunitats com a destí final gràcies a les seves carteres de serveis socials i, Andalusia, per ser la comunitat d'arribada.

És cert, que la cultura de serveis socials i el sistema de protecció a Catalunya sempre ha estat un dels més forts de tot l'Estat, probablement perquè té l'experiència històrica recent de les migracions massives del sud d'Espanya a Catalunya durant la dècada dels 50 i 60. Cal destacar que després del boom d'arribades entre els anys 2017-2018 es va evidenciar, encara més, la diferència entre Catalunya i la resta de comunitats, doncs ha sigut pionera amb una cartera de serveis cap aquest col·lectiu molt més completa que altres comunitats. En primera instància, Catalunya, gràcies a DGAIA, va ser la primera

comunitat en crear l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET), és a dir, oferir recursos després de la tutela fins als divuit anys, com la prestació econòmica i les places de pisos PIL i assistits. A més, un altre servei específic del Consorci de serveis socials de Catalunya ha sigut el projecte anomenat Dar Chabab, específic per joves migrats que s'han quedat al carrer, en extrema vulnerabilitat, un cop sortits dels centres i sense opció d'una plaça en un pis de l'ASJTET. Finalment, una altra diferència de Catalunya cap a la resta de CCAA ha sigut l'aprovació, al Parlament català el 27 de maig del 2021, de la LDOIA (Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència), que protegeix encara més els drets del menor que la llei a nivell estatal.

Rebutgem parcialment la hipòtesi, ja que Andalusia, tot i tenir un dels majors nombres de menors tutelats, és una de les comunitats més endarrerides en matèria d'educació i integració als centres. El fet de tenir directament l'entrada massiva fa que molts centres només puguin oferir els serveis vitals com dormir i menjar i es quedin curts educativament. És per aquest motiu que molts menors s'escapen per buscar millors serveis a altres comunitats com les ja esmentades. Els dos testimonis de joves extutelats ens han verificat aquesta informació mitjançant la seva experiència i la dels seus companys, a més dels testimonis dels experts que gràcies a les reunions de les federacions com FEPA o FEDAIA tenen constància de la situació de centres i recursos d'altres territoris.

4.2. Problemàtiques dels Centres Residencials de Menors

A través de la nostra investigació s'han identificat dues problemàtiques principals dels centres residencials de menors tutelats. La primera, i la que ens verifica la nostra segona hipòtesi, és la mida dels centres. Tots els nostres testimonis han apostat clarament per una mida de centres petits, si bé és cert que els centres funcionen per ràtios, és a dir, hi ha el mateix nombre d'educadors per nens en tots els centres, siguin de la mida que siguin, el funcionament és diferent. En els centres massificats de joves no són positiu, es perden elements fonamentals educatius com el tracte a la individualitat i poder treballar més factors, no només estrictament els biològics, la protecció i la tutela ha d'anar més enllà i garantir drets com l'educació, oportunitats d'aprenentatge, contacte amb l'entorn i això als macrocentres queda difós.

En els centres més petits, tot i que no és una ciència exacta ni un únic factor decisiu, és més fàcil aconseguir una bona inserció sociolaboral, primer de tot per ja l'esmentat tracte individual, segon perquè són centres més familiars, és a dir, dona una sensació al jove més exclusiva i de familiaritat, cosa important comptant que, aquests joves, els manca la família al país d'arribada. Abans de l'any 2017 es van tancar els macrocentres a Catalunya com SAT El Bosc, per millorar la qualitat d'acolliment per menors, però durant l'any 2018, durant el boom d'entrada de joves estrangers, es van veure obligats a reobrir aquest tipus de centres per poder donar assistència a tots ells.

És en aquest punt on va aparèixer una altra de les problemàtiques i un dels temes més polèmics entre els entrevistats, es van obrir macrocentres en albergs, cases de colònies allunyades dels nuclis urbans, sense preparació i inspecció i es van utilitzar per allotjar tots els joves nouvinguts d'altres països. La controvèrsia, doncs, ve que aquests joves migrats se'ls agrupa tots junts, sense ajuntar-los amb menors tutelats autòctons, als centres de primera acollida i la teoria diu que després se'ls ha de repartir a centres d'acolliment amb altres menors, però l'arribada massiva va fer que aquests centres de primera assistència acabessin essent centres finalistes només de MENA. Alguns educadors han denunciat que aquest tipus de centres poden propiciar a l'aïllament del grup i crear unes dinàmiques de tipus gueto.

Molts experts expliquen que al principi té sentit un circuit paral·lel per aquests joves, ja que tenen unes necessitats diferents de la dels joves tutelats autòctons, no entenen l'idioma, tenen hàbits diferents, no tenen família a prop i són joves que en els seus països potser no tenien els problemes i conductes que els menors tutelats autòctons han tingut. Per tant, en un primer moment pot funcionar que estiguin separats. Però també és cert que la primera fase calen centres especialitzats, però no poden ser els centres finals per aquests joves estrangers com està passant actualment, sinó que a la segona fase d'acollida s'ha de caracteritzar per programes mixtos que permetin la convivència amb altres adolescents i que s'estableixin normes i valors culturals que afavoreixin el procés d'integració i inclusió dels joves estrangers. El fet que actualment no hi estigui havent aquesta segona fase, genera dinàmiques que no són productives, ja que hi ha una barrera idiomàtica i cultural molt gran, quan els poses junts i estan en la situació d'incertesa total, acaba generant situacions de conflictes molt grans en aquests centres.

4.3. Problemàtiques de la inserció sociolaboral dels joves estrangers extutelats

És en aquest camp on s'ha identificat més problemàtiques, mancances i reptes que pateixen els joves estrangers extutelats, molts d'ells ocasionats pel boom d'arribades massives durant l'estiu i setembre de l'any 2018. Per aquest motiu, a priori podem verificar la tercera hipòtesi de l'estudi que diu que els menors arribats després de l'any 2018 tenen més dificultats a l'hora de tenir una correcta inclusió dins la societat que els arribats abans pel fet que, segons dades del Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya, l'onada més gran d'immigració juvenil es va donar durant els mesos d'estiu i setembre de l'any esmentat i, els serveis socials i les entitats col·laboradores es van trobar col·lapsats.

Segons tots els educadors entrevistats, durant l'època esmentada es va viure un període d'alarma i emergència dins el sistema de protecció de menors. Varis dels testimonis comentaren que l'administració trucava als directors de cooperatives i fundacions demanant, d'un dia per l'altre, l'obertura de centres i pisos d'urgència. Molts dels educadors defineixen aquell període com a molt estressant i d'incertesa, ja que als CRAE i Centres d'Acollida podien tenir arribades durant la nit sense prou llits i places per atendre als menors. La sobreocupació dels centres no va acompanyar-se amb més professionals per afrontar la situació i, a Catalunya, es van perdre molts equips tècnics per la pressió i l'altíssima càrrega de treball dins els centres. A més, tots els formadors, sense excepció, han coincidit que la resposta d'intervenció d'aquell moment tant de l'administració central com, en aquest cas, de l'administració de la Generalitat, DGAIA, va ser massa precipitada, poc coordinada i poc estudiada. Com hem comentat a la problemàtica anterior, es van obrir macrocentres d'entre quaranta i cinquanta places, allunyats de nuclis urbans, sense passar inspeccions, sense recursos suficients i amb personal poc qualificat, d'un dia per l'altre, per afrontar les diferents onades migratòries que arribaven. Molts dels educadors els han definit com a "guetos que fomentaven la segregació i l'estigmatització d'aquests joves". En addició de la manca de gestió organitzativa, el sistema de protecció es va endur un cop molt fort amb l'arribada d'aquests menors, que va quadruplicar el nombre d'infants que s'havien de protegir amb unes altres necessitats totalment diferents de les que el sistema podia donar resposta fins al moment.

Per tant, la tercera hipòtesi és verídica, tot i que l'hem acceptat parcialment, ja que és cert que el volum d'arribada de MENA va provocar, com hem dit, una manca de recursos important, i el fet que es va perdre el factor educatiu de manera que només es podia oferir les necessitats vitals. Però també és cert, com han exposat alguns dels entrevistats, que el fet que el sistema se sobrepassés va deixar veure les seves pròpies mancances que van propiciar algunes millores molt rellevants com la modificació de la Llei d'estrangeria, ja esmentada, que potser sense el boom no s'hagués plantejat.

Tot i això, és evident que va afectar, encara més, en el procés d'inserció sociolaboral dels joves migrants extutelats per diverses raons. En primer lloc, cal partir de la base de la barrera d'oportunitats que els genera la legalització de la documentació d'aquests joves un cop complerts els divuit anys. Actualment, és més fàcil obtenir-la, ja que durant el període de la seva tutela estan obligats a proporcionar-los-hi o sinó mitjançant una pròrroga de la seva estada al centre, però en el moment de la renovació del permís de residència i treball és quan més es pateix, ja que, en primer lloc, la lentitud de l'administració en els tràmits és una altra de les mancances del sistema de protecció i, en segon lloc, la dificultat dels tràmits que, en teoria, un cop sortits dels centres els joves ho haurien de poder fer sols i els és impossible sense un mentor a causa de la complexitat en la tramitació que requereix una formació o coneixement que aquests joves no tenen.

Els tràmits, doncs, provoquen altres tipus de reptes com és el cas de l'educació. Si ja els és difícil arribar a un nou país, aprendre una nova llengua i hàbits d'estudi, encara se'ls fa més complicat als joves, una vegada sortits del sistema de protecció, seguir amb els estudis pertinents, primer de tot perquè molts van vinculats a programes com el SOC que necessiten documentació i, segon els que no en necessiten per començar a estudiar, la necessiten per adquirir el certificat oficial.

Una altra problemàtica identificada és l'habitatge, que si ja per si és un problema actual de tota la societat en general, en aquest col·lectiu encara se'ls fa més difícil. Una vegada surten del sistema de protecció, és a dir, el dia que compleixen la majoria d'edat, tenen diverses opcions, però totes amb escasses possibilitats d'acollir-s'hi, ja que no a tots se'ls pot derivar a un recurs com els pisos PIL (pisos d'inserció laboral) o pisos d'assistència, sinó només als perfils amb uns objectius migratoris molt clars i amb uns comportaments molt estrictes. Els joves que han tingut dificultats, o certes dinàmiques de risc dins el

sistema de protecció no se'ls deriva enlloc i es veuen abocats al carrer, cases d'amistats o als serveis socials com els albergs de persones sense llars. Això, segons ens denunciats els educadors, és un problema perquè tota la inversió que s'ha fet amb aquests infants, que potser han tingut més dificultats a causa de les seves vivències, es perd pel fet que no hi hagi recursos de seguiment per tots els extutelats i es veuen abocats en dinàmiques de carrer que encara els estigmatitzen i dificulten més la vida adulta. Però és que aquesta qüestió torna a aparèixer amb els joves que sí que han pogut accedir a pisos de l'ASJTET, posteriorment als vint-i-un anys, per causes purament racistes i prejudicials dels llogaters. Segons ens han explicat els coordinadors de pisos entrevistats és molt difícil accedir al parc d'habitatge social amb un nom estranger i una edat jove, quan en realitat són joves que només volen continuar estudiant i treballant per aconseguir els seus objectius migratoris com pot ser ajudar a la família que molts han deixat enrere.

Un altre factor que dificulta molt la inserció sociolaboral dels joves estrangers és la gestió dels bancs. Primer de tot, si no tenen la documentació en regla, no poden obrir un compte bancari, per tant, no poden cobrar la prestació d'extutelats ni cap sou perquè no tenen el permís de treball regulat. Però és que molts entrevistats ens han explicat que tot i tenir els permisos corresponents, molts bancs no deixen obrir comptes a persones estrangeres per una directriu europea que els demana la justificació de tots els comptes dels estrangers per una lluita antiterrorista.

Finalment, la problemàtica més dura d'inserció social, és el dol migratori o la síndrome d'Ulisses. Aquest dol consisteix en després d'un període de xoc, canvis i directrius constants amb acompanyament les vint-i-quatre hores del dia dels educadors, després de tot això, l'adaptació a la vida adulta, a estar sols o només amb l'acompanyament del coordinador del pis, vuit hores. Arribats aquest punt és quan realment reflexionen amb tot el que han deixat enrere al seu país i, quan hi ha un alt risc, segons ens expliquen els psicòlegs i coordinadors, d'aïllar-se de la societat. Això dificulta la integració que s'ha treballat durant els anys anteriors, pel fet que és molt complicat substituir el paper d'una família.

5. CONCLUSIONS

Després de fer l'anàlisi tant de la informació recollida en el marc teòric, com de les entrevistes, així com de l'observació participant dins dels dos pisos d'autonomia on s'ha

pogut accedir, es pot contestar a la pregunta d'investigació plantejada a l'inici de l'estudi: *Quines opcions tenen els menors estrangers no acompanyats després de la tutela pública? I quina és la situació actual a Catalunya?*

Actualment, a Catalunya, hi ha diversos serveis per a joves migrants extutelats. D'entrada tots els joves extutelats tenen dret a percebre una retribució mensual fins a un màxim de tres anys. Com s'ha anat exposant al llarg del treball, si el jove, a més vol seguir dins del sistema de tutela d'una manera indirecta, existeix l'allargament de mesures a partir dels divuit anys, sempre que el CRAE on estigui ubicat tingui places suficients. Una altra de les opcions passa per residir a Pisos d'Inserció Laboral o als anomenats pisos d'autonomia. D'altra banda, el jove també pot optar per abandonar el sistema de protecció i decidir cobrar només l'ajuda. A més, compten amb el recolzament d'un acompanyant referent de l'ASJTET fins als vint-i-un anys.

Si bé és cert que a Catalunya els joves tenen una situació favorable quant a disponibilitat i qualitat de serveis, respecte a les altres comunitats autònomes, el que manca, sobretot des de l'any 2018, és la quantitat d'aquests recursos.

Si bé la situació pel que fa a la regulació de la documentació ha millorat gràcies a la reforma de la llei d'estrangeria, l'Administració segueix molt lenta burocràticament i dificulta, encara més, la integració d'aquest col·lectiu.

Podem concloure, que Catalunya té una cultura de serveis socials més àmplia i experimentada que ofereix i simplifica a aquests nois i noies més possibilitats d'integrar-se sociolaboralment al territori, malgrat queda un llarg camí tant per part de l'Administració Pública, manquen encara més recursos a la cartera de serveis actual, com per part de la ciutadania autòctona ha incorporat el fenomen com una nova realitat social i ajudar-los a incloure'ls en l'entorn en comptes d'etiquetar-los i estigmatitzar-los. L'objectiu final hauria de ser la mateixa igualtat d'oportunitats per a tots els joves, cosa que actualment no està sent possible.

És per això que aquest estudi vol contribuir en la millora de la situació d'aquest col·lectiu aportant idees i propostes a partir de l'anàlisi de la legislació vigent i, especialment, dels testimonis en primera persona d'aquells que viuen a primera línia totes les mancances i avenços del sistema de protecció de menors i extutelats de Catalunya. També cal destacar que una de les limitacions que ha tingut la investigació

ha sigut la dificultat d'ampliar la mostra, sobretot de joves estrangers extutelats, ja que a causa dels seus horaris estrictes, la desconeixença de la llengua o la preservació de la seva intimitat no han pogut o volgut accedir a participar en les entrevistes.

Finalment, de cara a investigacions futures seria interessant estudiar les motivacions reals d'aquests joves per voler marxar del seu país i de com es podria revertir la situació fent que els estats receptors contribueixin a fer atractius per aquests joves els seus respectius països. Al cap i a la fi, l'emigració no és un procés agradable per ningú i, menys per aquests joves que arriben a Espanya amb unes condicions infrahumanes, enganyats, somiant amb una terra promesa molt allunyada de la realitat.

6. PROPOSTES DE MILLORA DEL SISTEMA I LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES

Per tal de completar el present estudi s'ha cregut interessant recollir valoracions, opinions i propostes de millora del sistema de protecció i tutela pública de Catalunya. A través de les múltiples entrevistes a directors, tècnics, educadors, a més dels joves que han accedit a concedir-nos entrevistes i de la pròpia recerca realitzada es proposa:

En primer lloc, portar a terme un replantejament de base. S'han de revisar i millorar els protocols d'arribada d'aquests joves. Sovint arriben als centres perquè han estat interceptats al carrer pels cossos policials en situacions de sensellarisme o per pròpia voluntat demanant ajuda. Aquesta situació, atzarosa al capdavant, hauria de ser un procés sistemàtic a l'entrada d'aquests nois i noies al país. Per aconseguir-ho caldria dotar de més recursos i efectius en tots els processos pels quals passen els menors tutelats i, d'aquesta manera, donar un sentit final a tota la tutela pública. Efectivament, s'aposta per potenciar i millorar la transició a la vida independent.

Atès que, per norma, els joves han de deixar els centres on han estat residint un cop complerts els divuit anys, es produeix un trencament total amb el treball i recursos que s'han invertit en ells. Considerant les poques places de pisos o la mala gestió administrativa, molts joves que estan estudiant hauran de deixar de fer-ho per posar-se a treballar i buscar un habitatge. Actualment, segons diversos testimonis, la llista d'espera per entrar a pisos supera els sis mesos. Per tant, una de les reivindicacions que s'ha anat repetint durant tota la meua investigació ha estat l'augment d'infraestructures de places a pisos. Des de la cooperativa ISOM s'ha iniciat un projecte, independent de

l'administració, molt interessant i extrapolable per poder-se dur a terme a nivell autonòmic. És una mesura adreçada a joves que s'han adaptat molt bé a pisos PIL, que han complert els vint-i-un anys i que tornen a quedar "desemparats per l'administració". L'entitat en qüestió és qui lloga el pis, ja que als joves pel fet de ser estrangers no els lloguen, però són els propis nois qui relloguen i gestionen les habitacions a altres ex-MENA. Aquesta és una fórmula que l'administració podria implementar o, si més no, facilitar els recursos a les fundacions i cooperatives.

Una altra solució que podria adoptar Catalunya és el programa "17 plus" d'Accem. La coordinadora d'aquesta iniciativa pionera a Aragó ens ha assegurat que és un programa molt econòmic per a l'administració i que està funcionant molt entre els joves migrants. Està enfocat a la transició a la vida adulta d'aquests joves i la seva sortida no depen tant de l'edat, com aquí a Catalunya que és els 21, sinó de la necessitat de cada jove. A més, és una forma d'alliberar places a CRAE, ja que a partir dels disset anys ja hi poden entrar.

En referència a l'habitatge d'aquests joves, un altre problema esmentat és el racisme que pateixen a l'hora de llogar un pis. Per ells, és difícil d'accedir al parc d'habitatge per raons racials i, el mateix passa, amb les oportunitats laborals. Molts d'aquests problemes se solucionarien creant ponts amb la societat d'acollida. Segons els educadors organitzar jornades, esdeveniments o trobades on els veïns i persones properes als joves els puguin conèixer, es trenquin estigmes i creïn vincles, a part de fomentar la consciència i la diversitat social des de les escoles. Aquestes trobades tindrien un doble sentit, donar-los a conèixer i que ells se sentissin integrats, que poguessin conèixer el lloc on viuen, ja que moltes vegades desconeixen tradicions, costums, etc.

Relacionat amb aquest racisme integrat que hi ha a la societat, cal fer èmfasi en la necessitat de millorar la resposta cap als atacs al col·lectiu. La ultradreta fa anys que ha posat a l'ull de l'huracà al col·lectiu MENA, i ha encetat moltes campanyes d'atac i d'odi cap a aquest col·lectiu. Segons els educadors entrevistats, la lentitud de resposta de formadors, educadors, administració pública, etc. i la manca d'objectivitat, fa que els mitjans cobreixin les notícies o informacions només amb la versió de l'extrema dreta. Per tant, una de les solucions que es planteja és un pla d'emergència comunicatiu

col·lectiu, com a principal responsable DGAIA, fundacions, federacions i agrupacions per combatre les informacions falses.

Una altra de les inquietuds dels entrevistats i l'emergència de millora esdevé tot allò que fa referència al tema legal. Les lleis s'han de fer entenedores i molts processos són dificultosos per la falta de coneixement i comprensió de la llengua. En aquest sentit molts educadors han al·legat que pels joves és molt difícil, sense l'ajuda d'algú, demanar una prestació econòmica, renovar els papers o qualsevol altre tràmit. Si això és difícil, tot el procés d'acolliment i emancipació ho serà, ja que la base és la regulació dels documents d'aquests joves.

Per intentar solucionar una de les conseqüències més dures pels joves migrants, com és el dol migratori, cal potenciar els acolliments familiars. Per això, s'ha d'invertir en recursos per a buscar xarxes familiars o facilitar l'acollida a famílies voluntàries. D'aquesta manera es disminuirien les conseqüències de la síndrome d'Ulisses, ja que tindrien referents familiars a prop.

Cal destacar un projecte subvencionat amb fons europeus, que s'hauria d'incloure sistemàticament als serveis que s'ofereixen aquests joves i no dependre d'una subvenció anual. És el referent d'emancipació, es tracta d'una persona per a cada jove que els orienta i acompanya després de fer els vint-i-un anys.

I finalment, cal millorar sobretot la forma de tractar i connectar amb els joves. Molts formadors argumenten que són conscients que posen molta pressió als nois, tant als pisos com als centres perquè estudiïn alguna cosa, sense meditar gaire què els agrada. La perversió del sistema provoca la necessitat de decidir de pressa, sense l'oportunitat de poder triar ells mateixos com la resta d'estudiants. A més, un altre canvi de tractament que molts educadors suggereixen no és altre que deixar d'infantilitzar-los o incapacitar-los, és a dir, cal donar-los atenció de diferent manera i no deixar que pensin que necessiten els educadors per "sobreviure".

7. BIBLIOGRAFIA I FONTS DOCUMENTALS

- Accem (2017, 18 octubre). *Nueva Ley integral sobre MENAS en Italia*. Accem. <https://www.accem.es/nueva-ley-integral-sobre-menas-en-italia/>
- Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET). (2021, 18 novembre). Departament de Drets Socials. https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/Area-de-Suport-als-Joves-Tutelats-i-Extutelats-ASJTET/
- Bravo, R. (2005). *La situación de los menores no acompañados en España*. Trabajo presentado en la Conferencia del Consejo de Europa: Emigración de menores no acompañados – actuar por los intereses de los niños, Málaga. <http://jcpinto.es.eresmas.com/conferencia%20mena.pdf>
- Constitució Espanyola, de 31 d'octubre de 1978, drets i deures fonamentals de la societat espanyola, Butlletí Oficial de l'Estat, art 13. <https://app.congreso.es/consti/constitucion/indice/titulos/articulos.jsp?ini=13&tipo=2>
- Constitució Espanyola, de 31 d'octubre de 1978, drets i deures fonamentals de la societat espanyola, Butlletí Oficial de l'Estat, art 149 <https://app.congreso.es/consti/constitucion/indice/titulos/articulos.jsp?ini=149&tipo=2>
- *Dades estadístiques*. (2022, 31 enero). Departament de Drets Socials. https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/estrategiacatalanaacollida/dades/
- Delegación de ACNUR en España. (2010). *MENORES NO ACOMPAÑADOS Y LA PROTECCIÓN DEL ASILO*. <https://www.acnur.org/5cf926764.pdf>
- *Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIÀ)*. (2011, 5 mayo). Departament de Drets Socials. https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/proteccio_a_la_infancia_i_ladollescencia/el_sistema_catala_de_proteccio_a_la_infancia_i_ladollescencia/direccio_general_datencio_a_la_infancia_i_ladollescencia_dgaia/#bloc3
- EL CONSEJO DE LA UNIÓN EUROPEA. (1997, junio). *RESOLUCIÓN DEL CONSEJO de 26 de junio de 1997 relativa a los menores no acompañados nacionales*

de païses tercers.

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997Y0719\(02\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997Y0719(02)&from=ES)

- European Migration Network. (2020, diciembre). *Annual Report on Migration and Asylum 2019, Statistical Annex.*

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/EMN/Politikberichte/ZuPolitikStatistikberichten/emn-2019-statistikbericht-annex.pdf?__blob=publicationFile&v=5

- Faro, E. (2018, 5 noviembre). *Problemática MENA: Suecia no los devuelve y Ceuta aboga por el retorno.* El Faro de Ceuta.

<https://elfarodeceuta.es/problematika-mena-suecia-no-los-devuelve-y-ceuta-aboga-por-el-retorno/>

- Generalitat de Catalunya. Departament de Treball, Afers Socials i Família. (2019, enero). *Els infants i joves emigrats sols acollits a Catalunya.*

- *Inclusió dels menors no acompanyats i joves extutelats.* (2021, 30 octubre). Las afueras.

<https://www.lasafueras.info/mon-solidari/978-inclusi%C3%B3n-de-los-menores-no-acompa%C3%B1ados-y-j%C3%B3venes-extutelados>

- *Infancia y adolescencia migrante no acompañada.* (2021). Accem.

<https://www.accem.es/vulnerables/menores-extranjeros-no-acompanados-mena/>

- Figueredo, V., García, P., y Sánchez, A. (2017). Estrategias y límites en la inserción socio-laboral con menores extranjeros no acompañados en el marco de los centros de protección: el caso de la provincia de Almería. *InterSciencePlace*, 12(1), 64-85.

- *Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.* (2010).

<https://www.parlament.cat/document/nom/TL115.pdf>

- Lelliott, J. (2018, 20 febrero). *La ley “Zampa” en Italia: aumentar la protección para los menores no acompañados | Forced Migration Review.* Migraciones Forzadas - Revista. <https://www.fmreview.org/es/siria2018/lelliott>

- MENOR, D. (2020, 4 febrero). «Yo soy tutora de un “mena”». La Verdad. <https://www.laverdad.es/sociedad/tutora-mena-20200204121448-nt.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.laverdad.es%2F>
- MultiMedia Team. (2011, 6 mayo). L'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA) .- Fuentes Documentales .- Bienestar y protección Infantil. Copyright 2011–2022 por FAPMI Todos los derechos reservados. <https://www.bienestaryproteccioninfantil.es/fuentes1.asp?sec=7&subs=64&cod=465&page=>
- Observatorio de la infancia y secretaría de estado de servicios sociales, familias y discapacidad. (2005, noviembre). Protocolo de menores extranjeros no acompañados. https://www.bienestaryproteccioninfantil.es/imagenes/tablaContenidos03SubSec/Protocolo_MENA_2005.pdf
- Organismes. Generalitat de Catalunya. (2021, diciembre). Generalitat de Catalunya. http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/organisme_fitxa.jsp?codi=8908
- Programa de Estocolmo. (2010). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ajl0034>
- Real Decreto-ley 148/2018, de 12 de mayo, de medidas sociales en defensa del empleo (BOE núm. 134 de 13 de mayo de 2020).
- Refugiados, A. C. D. L. N. U. P. L. (2021, 18 junio). Datos básicos. UNHCR. <https://www.acnur.org/es/datos-basicos.html>
- SIGNIFICAT D'INCLUSIÓ (QUÈ ÉS, CONCEPTE I DEFINICIÓ). (2022). Enciclopedia titánica. <https://ca.encyclopedia-titanica.com/significado-de-inclusi-n>
- Servei especialitzat d'atenció a la infància i a l'adolescència (SEAIA). (2010, 25 enero). Departament de Drets Socials. https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/serveis_socials/servei_socials_especialitzats/infancia_adolescencia_i_joventut/servei_especialitzat_datencio_a_la_infancia_i_ladollescencia/.
- Such, G. J. (2017, 20 septiembre). Implementación de las políticas de protección para mejorar la integración de los menores no acompañados en España, Suecia y Reino

Unido: un análisis comparativo. Repositori de contingut lliure.
<https://roderic.uv.es/handle/10550/60914>

- Vinaixa Miquel, M. (2019). La mayoría de edad: un mal sueño para los menores extranjeros no acompañados = The legal age: a nightmare for the unaccompanied minors who are nationals of third countries. *CUADERNOS DE DERECHO TRANSNACIONAL*, 11(1), 571-602. <https://doi.org/10.20318/cdt.2019.4633>

8. ANNEXOS

Annex 1: Estructura entrevistes:

Entrevista a joves estrangers ex-tutelats:

BLOC IDENTITARI I DE CONTEXT

1. Quina edat tens?
2. Quin és el teu país de naixement?
3. Quants anys fa que vius a Espanya? I a Catalunya?
4. Com vas arribar a Catalunya?
5. Quines van ser les raons que et van fer emigrar del teu país?
6. Tenies algun familiar aquí que t'ajudes?

BLOC DE LA INTERVENCIÓ DELS SERVEIS SOCIAL

7. Quan vas arribar, vas estar atès de seguida?
8. Si vols, ens podries explicar el procés per arribar fins aquí?
9. Has estat tutelat per DAGIA?
10. Per quants centres o pisos has passat?
11. Si s'ha regularitzat la teva documentació, qui l'ha tramitat?
12. Consideres que has tingut les mateixes oportunitats que altres joves? I que altres joves del centre no estrangers?
13. Quan estaves encara tutelat, et van donar eines, recursos per la post tutela?
14. Què en penses dels educadors/es socials? Et van ajudar o t'ajuden en la teva situació? T'han servit les seves orientacions per la teva majoria d'edat?

BLOC DESPRÉS DE LA TUTELA

15. Quins recursos o serveis coneixes que et puguin ajudar actualment?
16. Creus que son suficients? Què trobaries a faltar?
17. Estàs estudiant, curs formatiu o treballant? O les dues opcions?
18. És difícil trobar una feina? Per què? Quines són les raons?
19. Hi ha algun tipus de xarxa on et puguis relacionar amb joves amb la mateixa situació que tu i us pugueu ajudar mútuament?

BLOC DE FUTUR

19. Fins ara, has aconseguit allò pel qual vas migrar?
20. A on et veus d'aquí a uns anys?
21. Quines perspectives de futur tens?

Finalment, si vols, ajuda'm a aportar millores al sistema d'acompanyament mitjançant propostes, o diga'm coses que tu has trobat a faltar en el teu procés i que t'haguessin servit per millorar la teva situació.

Entrevista a formadors / treballadors i professionals dels centres de menors tutelats

L'objectiu és obtenir informació sobre el fenomen, situació actual en la qual es troben, recursos dels que disposen en els centres o pisos on treballen, relacions amb els joves extutelats, avaluació i opinió del funcionament del sistema.

Per altra banda, un altra raó per la qual és d'interès entrevistar els treballadors, formadors, professionals i voluntaris és que ells mateixos des de dins el sistema de protecció i de tutela de menors valorin i proposin, des de primera línia reformes o millores del sistema.

Estructura qüestionari educadors, directors, formadors:

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a educador/a?
2. En quants centres has estat treballant?

3. Quines diferències hi havia en els centres on has treballat?

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

4. Has treballat sempre amb MENA o també has treballat amb menors autòctons? Has notat diferències de tractament per part de l'administració? I de la societat?

5. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

6. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

7. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

8. I quines diferències veus amb els extutelats estrangers i els autòctons? Tenen les mateixes oportunitats?

9. Quin percentatge d'extutelats estrangers tenen documentació regular que hagin sortit del teu centre? Com pot arribar a ser una barrera la documentació per aquests joves?

10. Quins serveis i/o recursos tenen els joves després de la tutela? Són suficients?

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

11. Quines polítiques públiques estan dissenyades exclusivament pels Menors Estrangers no Acompanyats?

12. I pels majors extutalats estrangers?

13. Creus que se'ls dona suficients recursos perquè no acabin en una situació de vulnerabilitat i pobresa?

14. Com se'ls acompanya després de la majoria d'edat? Quin procés se segueix?

15. Creus que és suficient? Si és que no, que hi falta?

16. Coneixes alguna intervenció d'un altre país que podria funcionar aquí a Catalunya?

17. Hi ha molts joves que després de la tutela pública es veuen obligats a viure al carrer o en situacions molt precàries, què creus que falla en el sistema?

18. Cada CCAA té la competència en referència als menors estrangers no acompanyats, et consta que les polítiques al respecte siguin molt diferents a Catalunya que a altres comunitats?

19. Si a la pregunta anterior has respost que sí, creus alguna mesura que s'aplica ad'altres CCAA podria funcionar aquí o a la inversa?

20. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

Annex 2: Transcripcions entrevistes professionals del sector

Alba Hernández - Coordinadora de pis d'autonomia per joves ex-tutelats a Santa Margarida i els Monjos

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a educador/a?

Fa 7 anys que treballo com a educadora.

2. En quants centres has estat treballant?

He estat al CRAE de Vilafranca del Penedès, durant sis anys. He fet alguna suplència a un SPAAI i ara farà un any que estic al pis d'ex-tutelats.

3. Quines diferències hi havia en els centres on has treballat?

La diferència és absoluta en el sentit que cada perfil és diferent. CRAE treballes bàsicament amb menors, hi ha algun major amb una pròrroga, però en situacions puntuals. A més, al Penedès, hi havia molts pocs MENA als CRAE, en canvi el pis, tots son joves migrats.

I el pis d'autonomia son joves de 18 anys en amunt i el perfil d'aquests és majors d'edat estrangers sense nacionalitat espanyola i van venir el seu moment com a MENAS.

Una de les diferències també que he notat és que a l'entorn rural, a no se que hi hagi hagut una problemàtica molt grossa, acostuma ser més acollidor que les grans ciutats.

Hi ha hagut algunes actituds de refús veïnals, però més tema de convivència. I el que hem fet molt ha sigut apostar en el treball en xarxa pel territori i apostar que aquests joves es vinculin molt al territori on estan situats i fer-los particips, perquè ells estan sols i si a tu no et reben, t'apartes.

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

4. Has treballat sempre amb MMNA o també has treballat amb menors autòctons? Has notat diferències de tractament per part de l'administració? I de la societat?

La diferència és total en el moment que hi ha problemes amb el tema de la documentació. Si ens trobem en algun jove que li han denegat el tema de residència, li han tirat el paper cap enrere. I llavors això fa que no puguin tenir dret a un compte bancari i això ja fa que la intervenció sigui totalment diferent.

5. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

Jo en aquell moment el 2018 no estava posada amb el col·lectiu de MENA, però treballava en una cooperativa que té molts recursos per joves. En aquell moment hi va haver una alarma des de l'administració i va demanar l'obertura de recursos dels CAI, serveis d'emergència, i van obrir molts centres perquè no arribaven. En aquell moment no va haver-hi una resposta coordinada d'intervenció, sinó va ser emergència d'on els posem. Com que no donaven abast, van demanar a les entitats privades que obrissin i gestionessin aquest tipus de recursos.

Sí que és veritat que llavors com a iniciatives locals es van moure recursos, però per part de la Generalitat estaven tant desbordats que no ho podien assumir.

6. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

Ara mateix la majoria venen del Marroc, hi ha sigut sempre nois. Des del 2019 no he rebut cap noia. Llavors tenim algun de Gàmbia, però aquí la majoria son marroquins i nois.

7. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

És dependent del cas, aquí a Catalunya vam ser de les primeres comunitats en crear el tema de l'ASJTET, fins el moment complies 18 anys i havies de dir adéu. Ara tens l'opció d'accedir a pis d'autonomia amb recursos d'habitatge fins els 21 amb el projecte de pròrroga fins els 23 anys i també tenen prestació econòmica per joves ex-tutelats.

La realitat nivell professional, és que no donem a l'abast i que amb aquests ajuts continuen sorgint moltes problemàtiques, perquè tu estàs cobrint gent el tema de l'habitatge fins els 21, que tampoc t'entra tothom, ja que és un perfil molt concret. En els pisos no poden venir joves que hagin tingut algun problema, són perfils molt concrets perquè no hi ha una presència educativa 24h i a més, és un recurs no obligatori sinó que el demanen ells. I això fa que sigui un recurs que molta part d'aquesta població ja no t'entri i quedi fora. I amb el tema de la prestació econòmica, un màxim de 600€ mensuals amb una durada determinada és impossible accedir en un recurs d'habitatge digne.

Pels joves per exemple que com t'he comentat no han entrat dins els paràmetres dels pisos d'autonomia poden entrar dins els pisos PIL (Pisos d'Inserció Laboral), que són per joves que poden accedir als 16 anys i hi ha una presència educativa més elevada i accepten a perfils que necessiten més treball i suport.

8. I quines diferències veus amb els extutelats estrangers i els autòctons? Tenen les mateixes oportunitats?

La principal diferència és que els joves d'aquí tenen referents familiars o tenen xarxa comunitària, si ja partim d'aquí, no tenen les mateixes oportunitats. Un jove migrat està sol, es posen en mode supervivència per culpa de totes les pressions que reben (treballar, aconseguir papers, etc.) i un jove deixa de ser jove, perquè no tenen les mateixes preocupacions que tenen els joves del territori només per un paper que posa que no tens DNI sinó que tens un NIE i els drets no són els mateixos. Jo ho he notat molt en la manera d'intervenir perquè les preocupacions no són les mateixes, i la forma de viure tampoc i la pressió del context hi fa molt.

9. Quin percentatge d'ex-tutelats estrangers tenen documentació regular que hagin sortit del teu centre? Com pot arribar a ser una barrera la documentació per aquests joves?

De l'any que fa que estic tots van venir amb documentació, però apunt de caducar. Arribaven amb permís de residència, fins i tot residència i treball, però se'ls hi caducava al mes. Llavors en el moment que es caduca és un drama. A més, no poden tenir cap fallo i vulguis o no son joves, per exemple un noi que havia renovat el NIE, es va oblidar de portar-lo al banc i li tenen la nòmina bloquejada i per desbloquejar-lo és molt difícil i hi posen moltes pegues.

L'altra cosa que és molt millorable és que les lleis s'han de fer perquè la gent les entengui i a vegades aquests processos sembla que ho facin al revés. Un jove sol no te'l pot fer sense ajuda de ningú i ho haurien de poder fer perquè si tenen una prestació econòmica i no volen tenir ajuda de cap pis o de cap mentor ho haurien de poder renovar, però ara mateix és impossible que ells sols ho puguin fer perquè és molt complicat.

10. Quins serveis i/o recursos tenen els joves després de la tutela? Són suficients?

Com tot el tema de ex-tutelats el porta l'ASJTET, tots els joves, fins i tot si no poden accedir a un pis o a la prestació si va a les oficines, l'han d'atendre i els professionals d'allà qui facin les derivacions pertinents i els hi ha de fer el seguiment.

I no son suficients. Dins la mateixa ASJTET hi estant havent molts canvis, no tenen personal suficient ells mateixos. Jo penso que no s'han d'inventar més polítiques o més intervencions, sinó millorar les que hi ha, perquè no són dolentes. A més, a Catalunya vam ser pioners amb el tema dels ex-tutelats.

Llavors l'altre cosa que no és suficient és el tema dels pisos, recursos cap als pisos, recursos de suport educatiu per ampliar els perfils i sobretot el tema de les prestacions econòmiques està sent un drama. Ja no es tracta de que no puguin accedir a la prestació econòmica, que és insuficient, però tampoc val et dono una prestació i adéu. S'ha de poder fer el seguiment, estan donant diners per un pla d'economia i a la pràctica no s'està portant a terme.

L'altre problema que m'estic trobant és el després. Els joves creixen, jo he tingut joves que han complert tots els seus objectius del PTI (Pla de treball) i no els hi llogaven un pis posteriorment perquè eren joves migrants, son qüestions racistes.

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

11. Quines polítiques públiques estan dissenyades exclusivament pels Menors Estrangers no Acompanyats? I pels majors extutelats estrangers?

Pels majors estrangers extutelats hi ha iniciatives laborals, TRFO programes específics subvencionals pel SOC que buscaven el tema de regularitzar la documentació dels joves. També hi han campanyes específiques locals de mentoria des de l'Ajuntament.

12. Com se'ls acompanya després de la majoria d'edat? Quin procés se segueix?

En principi no se'ls acompanya, però ara fa poc han sorgit iniciatives que son potents, com per exemple dels fons europeus ara ha sortit una iniciativa que es diu Referent d'Emancipació. Però és cert que aquestes coses des de les entitats ja les fem, que l'Administració se'n desfai no vol dir que no es facin, no es reconeixen a cap lloc. I això de referents d'emancipació és una millora que hauria d'existir a partir d'ara i ser reconeguda i no dependre d'una subvenció anual, hauria d'estar fixada com a cartera de servei per fer un seguiment.

No es lògic que tu com administració inverteixis tot una sèrie de recursos i diners en per el seguiment d'un jove i llavors als 21 el deixis a la seva sort, et trenca tota la feina que has fet.

13. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

La conclusió general és que s'hauria de fer un replantejament de base. Tenim recursos perquè queden bonics a la cartera o se li vol donar un sentit? Si li volem donar un sentit els protocols d'arribada s'haurien de millorar, els recursos de primera acollida i d'emergència també s'haurien de posar més recursos i millorar.

En el moment de la intervenció jo crec que els recursos funcionen molt bé, excepte el tema legal, que s'hauria de facilitar molt més. Perquè si ja parteixes de que no pots legalitzar-los, tot el que facis a partir d'aquí no serà res reconegut.

I finalment, instaurar dins la cartera de serveis el tema del referent d'emancipació i el tema d'habitatge. Mirar com solucionar el tema dels prejudicis dels llogaters en aquests joves perquè sinó no té sentit.

Aram Carreras Josa – Educador social i mestre de primària del CREI Can Rubió

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a educador/a?

La meua trajectòria en el món de l'educació social és des de que vaig acabar la carrera, fa aproximadament uns 15 anys.

2. En quants centres has estat treballant?

Vaig començar treballant amb CRAES, centres residencials, i el 2010 és quan entro a treballar en el CREI Can Rubió, porto 12 anys, 4 com educador social i els últims 8 com a mestre d'educació en el mateix CREI.

Un CREI és educació integral , últim pas pels joves tutelats abans d'entrar a justícia. Perfil joves tutelats que en els CRAES no funcionen, som de benestar, no de justícia, no tenen causes pendents però joves que no han funcionat. I els CREI tenen titularitat pública.

Aquest CREI ha canviat molt de població, abans era un centre terapèutic amb població amb problemes greus de salut mental, després vam fer l'impàs cap al CREI amb joves conductuals, teníem 25 places de nois i noies d'aquests joves i és en aquest moment en el que nosaltres tenim més presència de població MENA.

Des de l'any passat ha passat a ser un CREI de 15 places de noies, això ha baixat el nivell de conflicte, no només perquè són noies, sinó pel tema de les interaccions, abans hi havia molt conflicte de parelles, dinàmiques tòxiques que dificultaven la nostra intervenció.

La realitat dels centres de menors es que estem parlant que pot ser durant l'any canviem de població i de les quinze places que tenim podem atendre unes 35 menors.

3. Quines diferències hi havia en els centres on has treballat?

La teva hipòtesis del centres més petits, els joves tenen més oportunitats per assolir la inserció social és encertada. La meva experiència d'haver treballat a dos CRAES a un d'ells hi havia MENA i era un centre concertat més petit i sí que tot el que se'ls podia donar en aquests menors era tot molt més personalitzat que no pas a un centre de moltes més places. L'experiència que tinc amb MENA més intensa va ser quan vaig estar treballant amb un centre d'acollida que es deia El Castell, un centre d'aquests que van començar sent un centre per qualsevol menor però que va acabar assumint només MENA, era un centre de més de 50 places, macro en el que l'únic que es garantia era cobrir les necessitats bàsiques, menjar dormir i un petit treball d'orientació que era molt difícil. Per la meva experiència els centres massificats de joves tant siguin autòctons com estrangers no son positius. Es perden coses fonamentals com és el tracta a la individualitat, el poder treballar més coses que no les estrictament biològiques. La protecció ha d'anar més enllà, garantir altres drets com l'educació, a tenir una vida digna i això en els centres massificats quedava difós.

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

4. Has treballat sempre amb MMNA o també has treballat amb menors autòctons? Has notat diferències de tractament per part de l'administració?

Sí que hi he treballat amb els dos perfils.

La diferència que fa l'administració no és explícita. L'administració posa els MENA, sobretot en el boom del 2018, quan es quadruplica la seva arribada, els inclou en el circuit de protecció de menors. D'entrada és la única possibilitat que tenien, es desconeixia molt el fenomen. En aquell boom s'intenta protegir els menors encertadament, però el nivell de MENAS és tant elevat que desborda del tot el sistema de protecció, en un primer moment penso que se'ls intenta tractar igual que els menors que estan protegits des d'abans del fenomen, però acaba passant que aquests menors no tenen les mateixes necessitats.

És un problema de l'administració crear serveis i tipus de centres que s'adaptin més a les necessitats d'aquests joves. Per exemple, la majoria de joves tenen família, tot i que arriben aquí no acompanyats, igual en el seus països no serien nois que estarien en un centre. El que va posar en crisi el sistema de protecció va ser intentar quadrar tal com funcionaven els centres abans del 2018 i que això seguis funcionament igual amb

l'arribada massiva de MENA. Això va ser el gran focus del problema i on va esclatar tot plegat.

5. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

És important que siguem conscients que el Departament d'afers socials i família és un dels departaments amb menys pressupost de la Generalitat, hem de ser conscients que el problema existeix abans del boom d'arribada d'immigrants no acompanyats. El sistema de protecció funcionava amb centres d'acollida de menors, CREIS, etc.

D'entrada s'intenta col·locar aquests menors en aquests centres, com a estratègia no em semblava una idea dolenta, ja que volia dir que els intentaves repartir i integrar, però és tal l'arribada de menors que després la segona inversió forta que fa la Generalitat és crear només centres de menors estrangers no acompanyats. En un primer moment va ser molt improvisat, poc programat, però també per la situació d'urgència. A nivell tècnic ningú es va avançar això quan era una cosa que es podia arribar a visualitzar. L'error greu va ser habilitar cases de colònies poc preparades per poder rebre'ls.

El problema va estar en que va ser tant bèstia, que es va improvisar tot massa. Primer només se'ls garantia el tema del menjar i dormir i llavors es creen massius de MENA. Ara ja sense parlar com educador, massificar centres de menors no és garantia de funcionament, a part es generaven dinàmiques dins d'aquests centres de MENA que no eren productives. Ells s'ajuntaven i feien tribu, perquè es normal. Hi ha una barrera idiomàtica i cultural molt gran i quan els poses junts i estan en la situació d'incertesa total, acaba generant situacions de conflictes molt grans en aquests centres.

Hi van haver més aportacions i es va apostar de despesa amb aquest col·lectiu, però es va fer massa des de la improvisació.

El boom i el cop que es va endur l'administració amb tot aquest fenomen, que va ser molt fort, també per una qüestió social, va ser tant mediàtic que l'administració va haver de vetllar més per protegir les seves accions i va intentar normalitzar el màxim una cosa que no era normal. Ja és difícil portar un sistema de protecció que ja és limitat, imaginat amb aquesta entrada massiva que va doblar el nombre de persones que s'havien de

protegir i amb unes característiques tant diferents. L'administració va voler vendre que aquí es podia acollir molt bé, i en canvi les realitats dels centres eren molt dures, nosaltres vam estar apunt de tancar perquè se'ns van emotinar els nens i va trasbalsar el sistema.

A més, se'ls va intentar desestigmatitzar, però vivim a la societat que vivim i és molt fàcil que si havia qualsevol problema tot era culpa seva.

Per tant, jo crec que la teva hipòtesis és certa, és impossible que tinguin els mateixos recursos els joves en un moment on és tant el número de persones que s'han d'atendre que l'administració no pot donar a tothom. Tot i que és cert que l'administració també ha après coses d'això i el circuit han millorat.

6. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

Bàsicament teníem nois MENAS, per tema cultural per com es tracta la dona en els països d'origen i la possibilitat d'aquestes noies en el seu país d'origen de donar el pas de marxar. De vint MENA que hem tingut, només han passat dues noies. Per contra, algunes de les poques noies estrangeres que hem tingut i que han passat pel CREI i han pogut vincular-se, ens han demostrat que acaben fent processos més sans que els nois i s'acaben vinculant i fins i tot estudiant i treballant del que volen.

Jo no crec que l'etiqueta MENA s'hagi de limitar els menors que venen només de l'Àfrica, si que és cert que si venen com a refugiats tenen un tractament diferent o si venen d'Europa hi ha un tema de legislació que tenen ciutadania europea i té lliure circulació tot i ser menor. El que està clar que marroquins i algerians son el perill més comú.

Una de les coses que penso que si que és rellevant quan parlem del tipus de joves eren, dins del mateix col·lectiu hi havia una diferència molt gran dels joves de dins el mateix país es diferenciaven entre joves que venien de ciutat i els que venien de poble. Sempre que he treballat amb immigració, és molt rellevant, sobretot en el cas dels marroquins. És molt diferent el marroquí que ve de zona rural que el que ve de ciutat, la barrera cultural és molt més gran entre els de poble i el que ve de ciutat i es creen dinàmiques molt racistes entre ells, boicotejen el berber (franja entre Marroc i Algèria). I amb el tema dels estudis era també molt rellevant perquè els que venien de ciutat

venien amb estudis, i era molt més fàcil enganxar-los al sistema educatiu i els altres venien d'episodis de no haver estudiat mai i inclús eren analfabets amb la seva pròpia llengua.

7. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

El sistema de protecció garanteix la protecció fins els 18 anys i després hi ha un programa de suport el jove per majors de 18 anys.

Moltes nois que teníem eren majors quan arribaven i ells es feien passar per menors perquè sabien que només així podien aconseguir allò bàsic, dormir i menjar. I clar, en aquest col·lectiu no els interessava ni entrar dins el sistema educatiu. Sí que es veritat que els que no entenien l'idioma si que els interessaven i t'he de dir que nosaltres com a mestres no vam tenir mai problemes. El col·lectiu d'educadors va patir molt, ja que eren els que havien de garantir les cures d'aquests nois, i havien de posar límits a coses que els joves no estaven disposats i això era un xoc, però nosaltres com a mestres, com que teníem un altre rol, sobretot el d'alfabetització, ens respectaven molt, perquè ells vivien com que nosaltres els podíem ajudar.

8. I quines diferències veus amb els extutelats estrangers i els autòctons? Tenen les mateixes oportunitats?

La gran diferència entre MENA i autòctons son la regularització dels papers. És un tema que els frena molt, ja que el primer que se'ls intenta és tramitar el permís de residència, però com tot immigrant, tot i ser menors fins que no tenen permís de residència, no poden tenir permís de treball. La majoria de joves el seu objectiu final és treballar i tot aquest impàs d'aconseguir els papers era on es perdia tot el procés de protecció. Podien passar 2 anys i encara estaven amb aquest procés, per tant quan feien els 18 anys quedaven molt desprotegits, ja que entraven en un circuit de majors d'edat d'estrangers sense papers i això significava entrar amb CIE, o podia ser entrar en el sistema de serveis socials, no queden despenjats del tot, però el Pla de suport el jove ja és limitat pels autòctons, per tant evidentment amb les MENAS no era menys.

Per culpa del complex procés d'estrangeria, que fan aquests menors per poder-s guanyar la vida? Doncs acaben reproduint problemes de delinqüència perquè es veuen obligats, ni molt menys justificable, però es veuen abocats moltes vegades.

9. Quin percentatge d'ex-tutelats estrangers tenen documentació regular que hagin sortit del teu centre? Com pot arribar a ser una barrera la documentació per aquests joves?

És molt difícil saber-ho perquè moltes cegades no els hi pot seguir la pista. Nosaltres ateníem població MENA molt conflictiva, molts dels nostres joves anaven i venien de justícia juvenil al nostre centre.

10. Quins serveis i/o recursos tenen els joves després de la tutela? Són suficients?

La inserció és la que és i segueixen faltant molts recursos.

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

11. Quines polítiques públiques estan dissenyades exclusivament pels Menors Estrangers no Acompanyats?

Hi ha plans o programes específics per la inserció d'aquests menors. S'han hagut de generar perquè tenen necessitats molt diferents, des del tema de l'idioma fins a generar programes de formació/inserció perquè puguin formar-se mentre estan amb el procés d'aconseguir els papers, que puguin formar-se i quan aconseguixin la documentació treballar del que ells volen quan tinguin els papers.

El problema aquí i ara està en que passarà massa temps en que joves com ells, per culpa dels papers, puguin treballar legalment i no amb negre, perquè això pot provocar que entrin en dinàmiques que se'ls estigmatitzi encara més.

Durant molt temps han estat a l'ull de mira de la societat per una qüestió purament racista.

12. Creus que se'ls dona suficients recursos perquè no acabin en una situació de vulnerabilitat i pobresa?

Els recursos no són ni suficients, ni insuficients, crec que el problema és com es gestionen aquests recursos. Els ex tutelats tenen una paga (si han estat 2 anys tutelats) si

compleixen una sèrie de requisits com estar apuntades el SOC, treballar, estudiar, etc. No ens ho hem de “carregar” perquè a ells els hi serveix per poder tirar endavant.

Però és insuficient, no en quantitat, de et dono més calers, sinó que has de posar més diners a un lloc que sàpigues que les estàs ajudant, per exemple amb la formació.

A més, una altra cosa que penso que l’administració es queda curta és amb el tema dels pisos d’ex-tutelats. Son insuficients, i més amb el problema social de l’habitatge, ja és difícil trobar habitatge si ets d’aquí, imagina’t ells que se’ls hi suma el tema de regulació de papers i el fet que no els vulguin llogar perquè son estrangers.

El sistema si no posa els diners per exemple en temes d’habitatge, de formació, acaba sent molt paternalista, de tancar forats i aquí és on falla. No és tant incrementar sinó complementar.

14. Com se’ls acompanya després de la majoria d’edat? Quin procés se segueix?

El problema dels majors de 18 és el salt del sistema de protecció, al sistema de la xarxa de serveis socials, el salt depèn massa de la persona individual. I vulguis o no tenen 18 anys, son adolescents i el seu èxit als divuit anys acaba depenen molt d’ells. Normalment acaben vinculant-se perquè els interessa, però falta seguiment.

Hi ha joves que surten dels centres que se’n van amb una mà davant i l’altra darrere.

15. Coneixes alguna intervenció d’un altre país que podria funcionar aquí a Catalunya?

Conec el sistema de protecció a França, que és un país amb molta més immigració que aquí, la xarxa de protecció francesa és molt gran, però reproduceix molt el sistema paternalista. El model d’integració europeu que predomina és el paternalisme.

Si que és cert que el nascut a França ja se’l considera francès, i aquesta és la gran diferència que tenen amb Espanya.

16. Cada CCAA té la competència en referència als menors estrangers no acompanyats, et consta que les polítiques al respecte siguin molt diferents a Catalunya que a altres comunitats?

L'entrada de MENA no és per Catalunya i Andalusia enviava els menors no acompanyats cap a Barcelona. Hi va haver un efecte crida d'aquest col·lectiu a Catalunya. Tots tenen mòbil i XXSS i ells saben que tindrien més oportunitats a Barcelona, però això genera falses esperances.

Per tant, hi ha polítiques diferents, però les més elaborades són aquí a Catalunya perquè és on hi ha més volum. A més, la cultura de serveis socials i sistema de protecció a Catalunya sempre ha sigut més fort i s'hi ha apostat més. Catalunya sempre ha acollit, té immigració estatal i és una comunitat que sempre ha acollit i això és la realitat de Catalunya.

Jo conec el sistema de protecció d'Andalusia per amics que treballen allà i encara estan en els centres religiosos, etc. cultura encara més paternalista.

17. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

Com a propostes la formació és fonamental, seguir garantint els drets bàsics, que això ja estan garantits, però no et pots quedar només amb això.

David Careta – Educador social d'un Centre d'Acolliment

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a educador/a?

Doncs farà ja uns 6 anys que treballo d'educador social en un centre de protecció a la infància, concretament en un centre d'acolliment, amb joves des dels 13 fins als 18 anys.

2. En quants centres has estat treballant?

Sempre he treballat al mateix centre, en horaris diferents. En algunes ocasions ho he compaginat treballant també a pisos de protecció, als IPI, itineraris de protecció individualitzats, per nois ja bastant autònoms que passen dels centres a viure en pisos tutelats, la majoria tenen de 16 a 18.

3. Quines diferències hi havia en els centres o pisos on has treballat?

Un centre és diferent d' un pis tutelat. En els pisos els nois han de desenvolupar un major grau d'autonomia. Viuen al pis amb altres joves, uns 4, fan la compra, han de cuinar, anar als cursos formatius, rentar la roba, netejar el pis, etc. Tot això sempre supervisat per educadors/es socials, però la presència ja no és tant accentuada com en els centres d' acollida, on la presència d' aquesta figura professional és permanent. Allà als pisos els joves, amb l'ajuda i acompanyament dels educadors/es socials han de continuar amb el procés de regularitzar els papers, visites a metges si s' escau, vinculació a clubs esportius, temàtiques culturals, etc. Al centre s' els hi fa tot i per ells tot és més còmode. Als pisos s' han d' espavilar i això ja costa més. Tenen més llibertat que en un centre, tot i així hi ha unes normatives que s' han de complir, però a canvi també han de fer les coses, ja per ells mateixos, com per exemple llevar-se al matí, preparar-se l' esmorzar, anar al curs, etc. Tenen les seves targetes de transport per anar als cursos, la seva paga setmanal, poden anar a la perruqueria cada cert temps, carregar el telèfon mòbil, etc. Tot això si que és molt semblant al centre d' acollida.

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

4. Has treballat sempre amb MENA o també has treballat amb menors autòctons? Has notat diferències de tractament per part de l'administració? I de la societat?

El circuit de protecció tracta per igual els tutelats migrats que els autòctons. És veritat que uns tenen la família al territori i els altres no, són casos diferents, uns han estat acollits perquè estan sols al territori sense un referent adult i els altres doncs normalment el fet d' estar a un centre els ha vingut imposat. Val a dir que la gestió que fa l' administració amb els menors migrants pot arribar a crear gueto entre el col·lectiu, creant centres específics per ells, circuits d' identificació i determinació de l' edat, sempre han de passar per la policia o les comissaries de mossos per identificar-se i d'allà els porten als centres, per exemple els nois abans de tenir NIE tenen un número d' identificació policial. És un tracte estigmatitzador en molts casos, racisme institucional. Passen per un circuit diferent que el dels joves de territori, però una vegada dins el circuit de protecció el tracte és el mateix, no hi ha diferències més enllà de que són casos diferents com ja he dit anteriorment.

Principalment he treballat en un centre d'acollida de 40 places on la majoria de nois són migrats, potser a vegades tenim un noi o dos que són de territori. Els nois migrats doncs

normalment acaben acollits en centres d'acollida i darrerament en SPAAI, que és un servei d'acolliment residencial per atenció a joves migrants sense referents familiars amb edats compreses entre els 14 i 18 anys, que estan sota tutela de la DGAIA.

5. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

Ja hi treballava, al centre es va notar, molt moviment de nois, sobretot del Marroc i Argèlia. Estàvem amb sobreocupació, o sigui, estàvem donant cabuda a més places de les que en realitat té el centre. Aquella època hi havia nois que passaven les nits a les comissaries de mossos abans d' entrar als centres, ara ja hi ha el DAI, Dispositiu d' Atenció Immediata per a joves que migren sols, allà es duen a terme els primers tràmits d' atenció, identificació, atenció sanitària i reubicació dels joves. D'allà passen cap als SPAAI o centres d' acollida. Però la sensació va ser que l'Administració va quedar saturada amb les arribades i la resposta que van donar va ser bastant improvisada, d' urgència, es van haver d' obrir recursos residencials de nova creació, en cases de colònies, sense projecte educatiu, personal format, etc. Va faltar una millor previsió del fenomen que va també acabar provocant tensions en el sistema de protecció, a part que el fenomen dels joves migrants no és ni molt menys nou, aquesta onada sí, però de joves d' altres països en busca d'oportunitats ja fa molt temps que n' arriben

6. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

Principalment la majoria de nois han vingut sempre des de països del Magreb, Marroc en primer terme i llavors Argèlia. Molts nois amazics, rifenys, de zones rurals. Hi ha nois també de grans ciutats com Tànger, Fes, Casablanca, Tetuan, etc. Una temporada per exemple van arribar molts nois de Moulay Bouselham, que és un petit poble de pescadors al nord de Kenitra. També de les poblacions de Kasr al Kabir, Beni Mellal, etc. No acabaria d' anomenar tots els pobles i ciutats, llavors m'en deixaria algun i encara s'enfadarien amb mi. Actualment també han arribat molts nois de països com Senegal, Gàmbia, llavors algun de Guinea, Nigèria, Camerun, Sierra Leone, Ghana, Côte d'Ivoire, etc. A vegades també hem tingut nois de Pakistan i també de l'Afganistan, però són casos comptats.

7. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

Doncs la vida de molts d'aquests joves fa un gir de 180 graus als 18 anys. Amb la majoria d'edat, s'acaba la tutela i, per tant, la protecció de l' Administració. Es duen a terme programes de suport per a joves ex-tutelats, en els quals se'ls ofereix un habitatge, amb altres joves extutelats i supervisat per educadors, se'ls inclou en programes d'inserció sociolaboral i se'ls atorga alguna prestació econòmica. Això fins als 21 anys. A Catalunya hi ha l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET), que ofereix aquest suport tècnic i educatiu en els àmbits d' habitatge, inserció laboral, suport psicològic i suport econòmic.

8. I quines diferències veus amb els extutelats estrangers i els autòctons? Tenen les mateixes oportunitats?

No tenen les mateixes oportunitats degut a la Llei d' Estrangeria. A part tot el tema de l'idioma, l'accés a la informació, les costums, començar una nova vida en un lloc molt lluny de casa teva, etc. Però el principal problema és el de la documentació, els nois nouvinguts necessiten tenir papers i aconseguir un treball per tal d'emancipar-se i ser autònoms, que seria l'objectiu final.

9. Quin percentatge d'extutelats estrangers tenen documentació regular que hagin sortit del teu centre? Com pot arribar a ser una barrera la documentació per aquests joves?

Des de l'equip tècnic del centre treballen per aconseguir que tots els nois marxin del amb la documentació regularitzada o amb els tràmits iniciats. Llavors doncs el procés de regularització continua, el noi marxa a un altre recurs i ha de continuar amb aquest procés. Temes burocràtics, consolats, el govern espanyol, tot va molt lent i això no depèn del centre. El centre d'acollida fa un diagnòstic i estableix una mesura de protecció, llavors el jove marxa a un altre recurs (pisos, crae, etc). Sempre és millor començar el procés quan ets menor, aquí és prioritari perquè l'objectiu de la llei és garantir la protecció de l'infant. Per això els nois que arriben amb una edat ja molt propera als 18 anys doncs no hi ha tant de temps, llavors molts d'ells arriben a la majoria d'edat sense la documentació regularitzada i amb la Llei d'estrangeria apareixen molts obstacles administratius i legals, que impedeixen al jove accedir a un recurs

formatiu, ajudes econòmiques, un treball estable, etc. Passen a ser infants protegits a estrangers indocumentats amb només un dia.

10. Quins serveis i/o recursos tenen els joves després de la tutela? Són suficients?

Com ja he dit a Catalunya existeix l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET), que ofereix aquest suport tècnic i educatiu en els àmbits d' habitatge, inserció laboral, suport psicològic i suport econòmic. No són suficients, falten recursos per la gran demanda que hi ha.

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

11. Quines polítiques públiques estan dissenyades exclusivament pels Menors Estrangers no Acompanyats?

La coordinació entre administracions diferents i el treball transversal dins l'administració són essencials per poder abordar la complexitat del fenomen des de les polítiques públiques. Ja fa temps el Govern va presentar una nova estratègia, creada a partir de tot un seguit de taules de treball, que pretén millorar la protecció dels joves migrats sense referents familiars. Llavors existeixen les tres grans federacions de l'acció social a Catalunya, FEDAIA, ECAS i FEPA, que es van aliar per vetllar pel bon funcionament d'aquesta nova estratègia. Estic al corrent també que la ciutat de Barcelona també disposa d'un servei de detecció i intervenció a menors no acompanyats, treball de carrer, al lloc de trobada d' aquests joves. A partir d' aquí vincular-los a serveis socials, centres socioeducatius, serveis socio-sanitaris, jutjats, cossos de seguretat i els agents del sistema de protecció de la DGAIA. Les polítiques d'infància (competència de les comunitats autònomes) entren en contradicció amb les polítiques migratòries (de caràcter estatal i vinculades a la Llei d' Estrangeria).

12. I pels majors extutelats estrangers?

Doncs tots tenen dret a rebre una prestació fins als 21 anys de 664 euros, vinculada al seguiment d'un pla de treball, i en el cas dels estrangers, a un permís de residència que expedixen les subdelegacions del govern espanyol.

13. Creus que se'ls dona suficients recursos perquè no acabin en una situació de vulnerabilitat i pobresa?

El tema de la documentació és el principal problema, a vegades arriba passat al termini i ja no permet fer els tràmits. Llavors perden el dret a l'ajuda d'extutelats i queden abocats al carrer i també a un ràpid deteriorament físic i emocional. Actualment cada vegada hi ha més joves que es poden quedar als centres passats als 18 anys, fins que els hi arriba la documentació o poden trobar un lloc on anar a viure, firmen un pla de treball individual, han de complir un seguit de compromisos i llavors se'ls permet quedar més temps al centre. Molt pocs d'ells tenen permís de treball, un 10 %, s'els exigeix un contracte a jornada completa d' almenys un any. Ara entenc que tot això ha canviat amb aquest nou reglament de l'estat espanyol, que ha de facilitar l'accés als permisos de residència i de treball d'aquests joves que queden desemparats quan fan la majoria d'edat.

14. Com se'ls acompanya després de la majoria d'edat? Quin procés se segueix?

Hi ha joves que a vegades queden vinculats a recursos, com per exemple PILS, fins els 21 anys, els hi proporcionen habitatge i acompanyament educatiu fins aquesta edat, vinculat a programes d' inserció laboral lligat a un pla formatiu. El jove ha de formar-se, regularitzar la situació burocràtica i trobar una feina que el permeti ser plenament autònom més enllà dels 21 anys. Llavors també hi ha joves derivats a SAEJ o també hi ha recursos de les ciutats on van a viure (espai jove, casal de joves, etc) que fan seguiment d' alguns joves que viuen en condicions més precàries una vegada han sortit dels centres.

15. Creus que és suficient? Si és que no, que hi falta?

Els recursos mai són suficients en una societat amb unes enormes desigualtats socials, tot i així jo amb la meua experiència com educador social treballant amb aquests joves he pogut veure com la majoria tenen unes ganes enormes de formar-se, treballar, viure una vida tranquil·la, sense pretensions. Llavors doncs crec que el més important es que els joves puguin tenir permisos de treball i residència i buscar-se ells mateixos les garrofes, que bé són prou espavilats. Han d' aprendre l' idioma, això és molt important, a part són dos, el català i el castellà. Caldrà veure també tot el circuit formatiu de PFI, mòduls i adequar-ho a les necessitats del jove i també del mercat laboral.

16. Coneixes alguna intervenció d'un altre país que podria funcionar aquí a Catalunya?

Doncs la veritat que no en tinc gaire informació, realment és un tema molt interessant. Recordo al març de 2021 com van sortir notícies als mitjans de comunicació on mostraven menors migrats en els centres de detenció, situats entre diferents punts de la frontera entre els Estats Units i Mèxic. Això doncs no seria un exemple. Hi ha nois que han voltat per Europa, han estat en centres d' altres països, normalment les condicions són les mateixes, acaben aquí, diuen, per poder arreglar-se la documentació, altres països europeus els hi posen més traves encara que aquí.

17. Hi ha molts joves que després de la tutela pública es veuen obligats a viure al carrer o en situacions molt precàries, què creus que falla en el sistema?

Falten recursos, voluntat política i també de la resta de la societat per aconseguir una vida digna per aquests joves. Com ja he anomenat anteriorment, el tema de la documentació, no poder accedir a prestacions, formacions, feina, etc. El tema de l'habitatge ja és un problema actual de tota la societat en general, però aquests nois el pateixen en les seves pròpies carns. És fa difícil arrencar en una situació com la seva, més aviat tens tendència anar cap endarrere si ningú t'empeny, comença el malestar, les addiccions, etc.

18. Cada CCAA té la competència en referència als menors estrangers no acompanyats, et consta que les polítiques al respecte siguin molt diferents a Catalunya que a altres comunitats?

Em consta que hi han diferències, Catalunya i País Basc són dues de les comunitats on arriben els menors per viure-hi. Pensa que els joves poden canviar de comunitat en funció de les oportunitats existents per obtenir la documentació, per accedir a una formació o el mercat laboral. Una demanda que ja fa temps que ressona és la coordinació de l'Estat per al repartiment més igualitari del número de menors acollits. Melilla, Andalusia, Madrid també són comunitats que acullen un bon nombre de menors. Per exemple, actualment Canàries i Catalunya tenen un conveni i molts dels nois que arriben per aquesta ruta, la gran majoria de països subsaharians, acaben en centres de protecció de Catalunya.

19. Si a la pregunta anterior has respost que sí, creus alguna mesura que s'aplica a d'altres CCAA podria funcionar aquí o a la inversa?

No en tinc ni idea

20. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

Acabo ressaltant la importància que el Govern espanyol faci efectiva de forma urgent la reforma al reglament d'estrangeria per tal de facilitar que menors i adolescents migrats puguin obtenir documentació mitjançant una autorització de residència i de treball a partir dels 16 anys i la seva renovació a partir dels 18 anys, per adaptar-se a la seva realitat.

Elvira Roque Lopez – Coordinadora del Programa 17 plus en ACCEM a Saragossa

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a educador/a?

Treballo com a educadora, monitora, psicòloga, tècnica, etc. des del 1996 i amb el col·lectiu de MENA des del 2006.

El programa en el que actualment treballo és un programa que no és només d'Accem, però sí som els que tenim més places, però no tenim l'exclusiva del programa.

2. En quants centres has estat treballant?

He estat a tres centres d'acolliment a Catalunya, després vaig estar a un CRAE que es diu Colònia Agrícola que és el més antic que hi ha a Catalunya, abans que existís la DGAIA i la tutela de menors ja existia la obra tutelar agrària. Després he estat en un recurs per joves d'alta vulnerabilitat, és a dir, joves que estan al carrer

I ara a Saragossa estic a Accem, que és un programa de pisos de transició a la vida independent. És un programa a partir dels 17 anys i la seva sortida depèn del procés que estiguin fent, no necessàriament ha de ser es 21 anys. L'administració d'Aragó no ens diu quan els hem de fer fora dels pisos perquè tenen bastanta confiança amb el que fem i el nostre criteri.

3. Quines diferències hi havia en els centres on has treballat?

En principi la teva hipòtesi és certa, com més petit i familiar el centre, a priori és més fàcil la inserció sociolaboral. Però és cert que no per ser petit faràs una bona feina, jo vaig veure un centre de 10 places que el van haver de tancar per gestions pèssimes al cap d'un any d'obertura.

Depèn de molts factors, però en general l'atenció és millor com més petit és el centre. Al País Bac hi ha un macro centre de 200 places per joves migrants, els nois la defineixen com una presó i la majoria s'escapen. Tinc molts nois que han passat per allà i diuen que van sortir espantats.

Hi ha molts centres d'emergència, per exemple a Catalunya, l'última època que jo treballava es van perdre molts equips i tècnics perquè la pressió i la càrrega de treball en aquests centres era molt alta. A més es van obrir albergs d'emergència a pobles perduts, molt allunyats dels nuclis urbans i era com posar fora de la urbanització el que la gent no volia veure. 40-50 persones d'un altre país que acabaven d'arribar amb les problemàtiques que això comportava i els posaven en cases de colònies que no estaven adaptades per fer un bon acolliment a les persones. No critico els professionals, sinó instal·lacions, recursos, etc. Anem a dir-ho clar, era un gueto, nois sense fer res només dormint i menjant.

No es el mateix que estiguin a un centre on hi ha població, pots organitzar activitats lúdiques, tenen escola, educació, una interacció amb la població del voltant que tenir-los aïllats en un lloc sense condicions.

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

4. Has treballat sempre amb MMNA o també has treballat amb menors autòctons? Has notat diferències de tractament per part de l'administració? I de la societat?

Primer de tot, per part de la societat està claríssim, en general qualsevol menor que estigui sota la tutela de l'administració és vist amb desconfiança. Els nois amaguen la seva identitat, és un estigma sobre sospita de "què hauràs fet per estar a un centre" a més, reforçada pels mitjans de comunicació cada vegada que hi ha un cas escabros de menors cometent delictes diuen que els porten a centres de menors, quan no és veritat, els porten a centres de reforma, que no és el mateix i per la gent no hi ha cap diferència per culpa d'això. Llavors son nois i noies que son percebuts per la societat com a

potencials delinqüents i llavors si són estrangers els estigmes es multipliquen per quinze.

L'administració fa un tracte diferent, hi ha un circuit paral·lel. Primer és cert que el circuit paral·lel té un sentit, perquè una persona nouvinguda no coneix l'idioma, necessita un període d'adaptació, ja que estan en xoc, has d'acceptar la realitat que t'envolta, que moltes vegades no és la fantasia que tu t'imagines i llavors sí que hi ha un sentit de resposta especialitzada. O per altra banda, en un centre de menors pots tenir nois que han patit abusos sexuals, maltractaments, retirades les tuteles els pares, etc. i estàs posant a nois estrangers que acaben d'arribar amb ells però que als seus països no tenen cap d'aquestes problemàtiques, llavors és també molt gros.

És cert que és el sentit d'un circuit paral·lel, però alhora la perversió. Perquè no tenen les mateixes condicions. El circuit segregat no ajuda a integrar les persones i a inserir-les en la societat d'acollida, ja que vius en un nucli que estàs amb gent estrangera com tu, que ets percebut com a problemàtic. Per exemple quan arribem als instituts ens torbem amb la desconfiança de l'equip docent, fins i tot quan els insistim que aquests joves son bons estudiants.

Amb el tema de la documentació no em puc queixar perquè jo tinc a tothom documentat. Però és cert que si arribes per exemple quan falten 2 mesos pels 18 anys ho tens molt complicat, sobretot ara amb la massificació que hi ha i el col·lapse que hi ha. Llavors és un problema perquè joves per exemple universitaris indocumentats perquè no renovaven, no poden cobrar beques per exemple i hi ha molts joves que s'han quedar amb irregularitats sobrevingudes per culpa de les condicions que els hi demanaven. Això es va donar sobretot a Barcelona durant el 2017-2018 perquè no podien absorbir el volum de joves que hi havia, però a Aragó l'experiència que tinc és molt diferent, és cert que amb el Consolat del Marroc vam tenir més problemes, però de l'Administració només tinc bones paraules.

A més, un canvi que s'ha fet molt positiu és que per tenir permís de treball abans havies de tenir mínim una oferta d'un any de contracte i ara amb un contracte ni que sigui d'un dia ja el poden obtenir.

Els pisos és molt difícil que els hi lloguin a no sé que tinguin una nòmina potent.

5. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

Aquests centres massius no només es van donar el 2018, ha passat sempre. Abans a Barcelona hi havia un centre massiu d'emergència que es deia Sat el Bosc de l'any 2000. I aquests centres es van tancat suposadament per millorar la qualitat, però centres d'aquest estil es van reobrir forçosament el 2018 durant el boom.

Jo en aquesta època vaig deixar el centre perquè no podia més, era una bogeria, arribava cada dilluns amb 8 nois més amb la gent que érem, sense posar més personal. No eren unes condicions laborals més.

6. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

És complicat parlar de perfils, tot i que molts centres i entitats parlen de perfils i guies no m'agrada perquè és un col·lectiu molt heterogeni i des de fora se'ls tracta com homogeni. Però en general hi ha un perfil de joves amb un projecte migratori de tipus familiar, és a dir amb el recolzament de la família.

Llavors en tema gènere majoritàriament masculí, noies venen molt menys i no acostumen a entrar tant en els recursos de protecció, i si entren ho fan moltes vegades perquè amb les persones que han portat o la xarxa familiar on estan comencen a haver-hi problemes. Normalment les noies venen aquí, però se'n van amb familiars, perquè és mentida que no tinguin família aquí, n'hi ha molts que en tenen, però saben que pot ser en els centres els poden donar més atenció i recursos. A més, ells van on tenen coneguts, ja que a través de les XXSS hi ha un efecte crida.

I nacionalitats predominants, la marroquina per una qüestió cultural i de proximitat, algeriana en menor grau i després del Pakistan, Bangladesh, Gannha, Malí.

7. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

Un dels canvis que hi ha és la diferència de relació en els centres normalment els estrangers com que és un circuit segregat entre nois autòctons i estrangers els joves es relacionen amb els que tenen les mateixes condicions que ells i a vegades això provoca l'allunyament amb la població del territori, en canvi en els pisos es comencen a relacionar amb altre tipus de gent, però els hi costa més.

A més, a la majoria d'edat, normalment les propostes d'inclusió en pisos d'ex-tutelats no s'envia a qualsevol jove, sinó que envies a un jove que tingui projectes, que estiguin estudiant, un interès de la llengua, etc. Si tens un jove amb dinàmiques de risc del tipus que sigui no se'l pot enviar en un pis i l'has de deixar al carrer, és a dir, que no tinguin aquest recurs del pis. És a dir, no a tots a la majoria d'edat se'ls deriva a un recurs d'aquestes característiques i els acabes derivant al buit, els derives a emergència de serveis socials, però realment és al no res, perquè ara fins i tot els albergs de persones sense llar pot ser que no els incloguin, pots derivar però pot ser que no siguin inclosos i es torben en una realitat molt dura. Actualment als albergs atenen molts joves migrants que no han accedit en el recurs del pis.

Llavors és veritat que el Consorci de serveis socials de Catalunya ha posat a disposició un projecte que es diu Dar Chabab per joves que s'han quedat al carrer en extrema vulnerabilitat.

8. Quins serveis i/o recursos tenen els joves després de la tutela? Són suficients?

Els recurs no son mai suficients perquè l'Administració sempre va endarrere, l'administració legisla sempre 10 anys enrere gairebé. Per molt moderna que sigui la legislació sempre manquen recursos i diners. La cartera de serveis socials per exemple, és fantàstica però està buida de continguts, per exemple pisos d'emancipació, n'hi ha, però no tenen places suficients.

Podria millorar més, però també és cert que hi ha polítiques més intel·ligents que es podrien aplicar i tenen menor cost. Si hi ha xarxes familiars, es podrien potenciar els acolliments familiars. Si el problema és la documentació, documenta el noi i que visqui amb la família igual que fas amb famílies autòctones. Però hi ha certa resistència d'aquestes famílies perquè pensen que estaran millor en el centres i que no podran documentar-los, però si se'ls fes un acompanyament a nivell jurídic i educatiu, pot ser preferirien que estiguessin amb ells en comptes de en un centre. Llavors amb aquesta proposta evitariem el Síndrome D'Ulisses (dol migratori). I evitariem el problema que molts joves tenen, no es pot substituir professionals per família i molts tenen un buit impossible d'omplir.

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

9. Coneixes alguna intervenció d'un altre país que podria funcionar aquí a Catalunya?

Moltes joves que van a Suècia i Alemanya son dels expulsats dels sistemes de protecció d'Espanya. El gran documentador d'Europa és Espanya. I després amb el permís Schengen se'n van a altres països. Moltes vegades quan se'ls acaba el sistema de protecció d'aquí se'n van allà.

Després entre països hi ha un problema que si tu no contrastes les empremtes digitals entre països et pot passar que trobis la mateixa persona amb una identitat diferent. Hi ha una manca de coordinació entre administracions tant estatals com internacionals. Com pots protegir algú si no garanteixes la seva identitat. A més, si una persona és adulta a un país, no pot ser menor a un altre perquè això no està protegint als menors.

10. Cada CCAA té la competència en referència als menors estrangers no acompanyats, et consta que les polítiques al respecte siguin molt diferents a Catalunya que a altres comunitats?

Hi ha un canvi molt gran entre CCAA, hi ha un factor que és el número, no es pot comparar en tenir 2000 joves en tenir-ne 400 i tampoc tens els mateixos recursos.

A Aragó van fer un programa específic per donar resposta a un massificació d'un moment puntual, el programa és el 17 plus i el van crear totalment de nou. I ara mateix gairebé tots els nois d'Aragó poden anar un pis al complir la majoria, hi ha places. Això no passa gairebé enlloc. És un programa de la Diputació General de Aragó i es podria extrapolar a altres llocs perfectament. El pressupost que té en comparació amb altres programes és molt reduït i funciona molt bé. En un centre per exemple es gasta més, els centre son estructures molt cares en canvi els pisos petits com els del programa tenen menys despesa, necessiten de menys supervisió.

11. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

Crec que falta més transició a la vida independent i també penso que tenim un sistema molt un enfocament assistencialista, tant en prestacions, com en fer tot per ells. I crec que no és l'enfocament idoni, des del meu punt de vista caldria que ells fessin les coses.

És incapacitant pels joves i potser hauríem de posar més recursos en que s'espavilessin ells i menys "donar per donar". Son joves que venen amb una percepció de si mateixos com a homes i nosaltres tenim a infantilitzar-os i els incapacitem. Els protegim en accés. No dic que no se'ls hi doni atenció, però hauria de ser d'una altre manera. Estem traslladant que necessiten els educadors per tot, i amb això sembla que els diem tu no vals. A vegades som els mateixos professionals que ens manca aquesta visió perquè és molt poderós el sentiment jo "jo faig".

José Antonio Hernández Barroso – Educador del pis de joves estrangers ex-tutelats de la Barceloneta

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a educador/a?

D'educador 6 anys

2. En quants centres has estat treballant?

Vaig començar a treballar al CRAE Fundació Comtal i vaig estar 3 anys i des del gener del 2019 treballa aquí.

3. Quines diferències hi havia en els centres on has treballat?

Les diferències entre treballar al CRAE i treballar als pisos és treballar el procés d'emancipació autonomia, habilitats a casa i habilitats al carrer, relació amb l'administració, tràmits, gestions, saber on estan els serveis ubicats a Barcelona.

I al CRAE jo feia nits, però la diferència a nivell educatiu és més intens en el CRAE a nivell de comportament, per exemple i aquí això ja està assumit.

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

4. Has treballat sempre amb MENA o també has treballat amb menors autòctons? Has notat diferències de tractament per part de l'administració? I de la societat?

Des de que estic treballant als pisos sempre han sigut nois MENA i en el CRAE hi havia joves espanyols i d'altres països.

En majors d'edat la diferència de tractament per part de l'administració per exemple és que quan han d'anar a demanar algun tipus de cita, servei per la documentació i ja tenen aquesta autonomia de fer-ho sol i li han posat pegues per fer el tràmit i llavors quan jo hi he anat no m'han dit res.

5. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

Com educador, el boom del 2018, em va tocar mentre treballava fent nits al CRAE. Ens va arribar una comunicació que ens avisava que qualsevol nit podien arribar els Mossos amb un noi i que obligaven a acollir-lo. Això suposava un estrès molt elevat. Els CRAES tenen les places que tenen i això volia dir acollir-lo malament, per exemple que dormís al sofà. Donava sensació de desbordament i de falta de recursos.

Amb el temps vaig començar a treballar als pisos de majors i la resposta que es va donar va ser la creació de recursos d'urgència, va derivar a que es va contractar a perfils professionals que no tenien les capacitats, ja no per no ser educadors, no tenien la carrera, auxiliars, etc. i es va posar a nois en albergs molt grans amb professionals sense experiència i poc preparats i va ser un polvorí en bastants casos. La resposta de l'administració va ser posar un pedaç de pressa i corrents, que en el moment s'entén, però el que no s'entén és que amb el temps no millori. Ara el problema està en que les places d'emergència segueixen existint i el que seria correcte seria que aquests albergs d'emergència al mig del camp, que solen afavorir a la segregació, els poguessin integrar i reubicar en centres millor localitzats i amb més recursos.

Amb el temps el que van fer de posar tots els MENA d'emergència a albergs era com un ghetto. D'emergència es pot entendre, que no millori no.

És cert que els que van arribar el 2018 es van veure desbordats i molts van acabar en situacions de sensallerisme per la falta de recursos, però el que hem vist és que després d'aquest boom 2020-21 han fet bastantes modificacions en la seva situació. Això s'ha donat arrel de tota la bola que es va fer el 2018, va evidenciar moltes mancances i errors del sistema i es van arreglant molt mica en mica. El que sí que no ha sigut recuperable ha sigut l'impacte social que ha provocat, a nivell d'imatge social la situació s'ha empitjorat.

6. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

Gairebé sempre solen ser homes d'origen marroquí amb una edat de mitjana entre els 15-16 anys.

7. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

Fer 18 anys a ells els suposa un sentiment de “el dol migratori”, això és perquè han fet un procés migratori, viatgen molt ràpid, van a un centre, tenen atenció educativa gairebé les 24h diàries, fan els 18 i entren al pis, en el qual es troben que viuen 3 nois més i un educador del pis que fa vuit hores. La resta del dia estan sols, de cop senten una solitud tremenda i això és difícil de gestionar, comences a fer reflexió sobre tot el que has deixat enrere i comences a trobar-te amb els dificultats que existeixen aquí. Ara s'ha solucionat una mica el tema dels permisos de feina, era molt difícil.

El reglament d'estrangeria s'ha modificat una mica i ara per exemple durant un any llarg no renovent documentacions perquè alhora de renovar el NIE se'ls demanaven que tinguessin mitjans econòmics suficients, anteriorment se'ls contava les ajudes que tenien de DGAIA i el recolzament d'algunes fundacions i va arribar un moment que això se'ls va deixar de contar i per tant era impossible renovar el NIE perquè ningú complia el requisit. La modificació de la llei d'estrangeria ha consistit en tronar a reconèixer això, en rebaixar el mínim d'ingressos, ara està en salari mínim vital (500 aproximadament). Ara el NIE es renova cada dos anys, no com abans que era primer es renovava per un any, després per dos, després per tres. Això ha fet que no es repeteixi tant tot el procés.

8. I quines diferències veus amb els extutelats estrangers i els autòctons? Tenen les mateixes oportunitats?

Partint de la base que ser estrangers al complir 18 no tens ningú i gairebé sempre solen entrar en el sistema de protecció dels 18-21. Els autòctons poden tornar amb les seves famílies si volen o altres alternatives.

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

9. Quines polítiques públiques estan dissenyades exclusivament pels Menors Estrangers no Acompanyats? I pels majors ex-tutelats estrangers?

Per majors sí, el cas del reglament d'estrangeria, hi ha dos articles el 127 i 126 que específicament són aplicats per majors estrangers no acompanyats ex-tutelats. Crec que la llei s'ha de fer per cobrir necessitats i potser crear una llei exclusivament per ells sona racista, però crear un bloc temàtic com podria ser ajudes socials i hi ha un epígraf per ells, ho trobo bé.

10. Creus que se'ls dona suficients recursos perquè no acabin en una situació de vulnerabilitat i pobresa?

Amb 18 hi ha un problema enorme que és el temps que poden tardar en entrar als pisos de 18 a 21. Fan 18 anys i per normativa han de sortir del centre de menors, si no tens l'allargament de mesures, i pots seguint al CRAE amb les seves normes, però depèn molt de la disponibilitat del centre, però per norma han de sortir. Llavors és quan es donen casos que els joves amb 18 anys poden tardar un any en trobar plaça a un pis, i poden passar-se temps a cases de amics o fins i tot al carrer. Llavors el problema és que amb el tems que has estat al carrer tires pel terra tota la feina que s'ha fet al CRAE. Un exemple per exemple és que t'inxampin robant menjar o unes sabates, antecedents i delictes greus i ja no renoves documentació. El fallo del sistema és el pont dels 18 a entrar a una plaça.

Si no hi ha places pels joves, han de buscar-se la vida i sobreviure i a vegades toca fer coses que no voldries però ho fas per sobreviure.

11. Com se'ls acompanya després de la majoria d'edat? Quin procés se segueix?

Prèviament de la majoria d'edat, et poden trucar una o dos setmanes d'antelació abans del teu aniversari dient que no tens plaça a un pis. Llavors la feina dels companys que treballen al CRAE és fer recerca d'habitatges per intentar que no es quedin al carrer. La segona opció és trucar a albergs municipals, que hi has d'anar dia a dia a demanar, que estan plens amb llistes d'espera. I finalment fas servir les places d'urgència, que se'n fa càrrec, en el nostra cas, la fundació.

Tenim el cas de nois que arriben al pis amb la majoria d'edat complerta i sense places. Per exemple el Moha, que va venir a Espanya dient que era menor, li van renovar el

DNI i va sortir el seu cognom real i la seva edat i el van fer fora del CRAE i va venir al pis sense plaça, però com que ell estudiava dins la fundació es va decidir acollir-lo aquí. I la única solució que té ell és esperar tres anys a que se li pugui concedir el permís de residència. És cert que sí ets menor, gràcies a la regulació de la llei de l'estrangeria l'aconsegueixes ràpid, els tràmits es produeixen en qüestió de dies, i sortir amb documentació del CRAE et facilita molt la vida.

Llavors entra el tema de la estigmatització tant alhora d'aconseguir feina com pis, el mercat immobiliari és complex i el fet de ser estranger encara més.

12. Creus que és suficient? Si és que no, que hi falta?

Hi ha molts nois i noies que quan surten del CRAE tenen un referent que és de l'ASTET, se'ls passa un informe del jove i va corrent la llista per entrar algun pis, actualment hi ha 6 mesos d'espera. Això significa que un cop envien l'expedient fins el cap de 6 mesos no miraran el teu expedient, i llavors decideixen si et donen plaça o no.

La sensació que tenim nosaltres és que actualment nosaltres per exemple tenim places buides, per exemple en aquest pis n'hi ha dos des de fa mesos, però alhora hi ha una llista d'espera de 6 mesos per donar plaça aquests joves ex-tutelats. Al mig hi ha un treball de revisar expedients i de valoració que no s'està fent bé. Ara mateix la problemàtica que veiem s'anomena infraocupació.

Llavors l'altre problema és que a nivell de tipologies de pisos, per exemple en els joves els xoca molt viure sols que han d'assumir moltes feines de la casa, treballar, estudiar i que només tenen acompanyament dels educadors en 8 hores. Potser una de les solucions seria un punt intermig abans de fer els divuit anys, acostumar-los a fer feinetes. La sensació que tenim és que quan arriben amb 18 o 19 anys aquí es té la consciència de que son madurs, però no ho son, son adolescents.

13. Coneixes alguna intervenció d'un altre país que podria funcionar aquí a Catalunya?

No conec polítiques d'altres llocs, però sí que és veritat que altres països tenen molta més consciència social, per exemple Grècia, conec barris que la mateixa població s'organitza per ocupar o donar lloc d'habitatge a joves estrangers no acompanyats.

14. Cada CCAA té la competència en referència als menors estrangers no acompanyats, et consta que les polítiques al respecte siguin molt diferents a Catalunya que a altres comunitats?

Les taxes més altes de MENA son a Catalunya, País Basc i Saragossa, Madrid sent la capital no té gaires places, això és per culpa de les PP socials de la comunitat. I llavors, en el cas contrari hi ha Andalusia que és el país de pas, ells acullen donen assistència i quan els joves estan una mica ubicats marxen, perquè l'objectiu és Barcelona, País Basc o Europa .

15. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

Una de les coses que son millorables és quan la ultra dreta fa campanyes, la lentitud que el col·lectiu de formadors, educadors, administració pública, etc., triga en donar resposta. Tots els mitjans ho cobrien de mala manera i no hi havia una font per part nostra objectiva que pogués informar i educar a la societat sobre el que realment estava passant. Faltava un pla d'emergència comunicatiu col·lectiu, com a principal responsable DGAIA, fundacions, federacions i agrupacions que podrien haver tingut resposta per aquest tipus d'informacions falses de l'extrema dreta.

Aquets últims mesos treballant ens hem donat compte que és molt difícil accedir al parc d'habitatge públic d'habitatge i per raons sobretot racials, perquè aquests nois tenen contacte i nòmina.

També crec que s'ha de millorar el pas del CRAE el pis, i llavors el salt del 21 ja és pitjor i queda en mans de la generositat i del voler dels educadors del pis on són. Nosaltres estem participant un projecte que es diu referent d'emancipació que pretén cobrir això, d'una vegada el jove surti acompanyar-lo perquè tinguin alguna persona de referència. Perquè estan al pis has fet moltes coses amb el teu educador o educadora i als 21-23 anys les has de fer sol i et veus desbordat o bloquejat.

Una altra cosa que pretenem cobrir amb la Llar les Corts que tenim és que els nois puguin accedir a una carrera universitària, perquè per temps és molt difícil que puguin estudiar.

Liana Myasnikova – referent d'un pis d'inserció laboral a Lleida de la Cooperativa social Eduvic

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a educador/a?

Tot i que fem una mica el rol d'educadors m'agrada més dir que soc referent. I fa 11 mesos que treballo en aquest pis.

2. En quants centres has estat treballant?

Vaig fer substitucions i des de llavors he estat en tres pisos a Lleida, fins que em vaig quedar en aquest. I els tres pisos eren de joves estrangers ex-tutelats.

Actualment a la Cooperativa on treballo està enfocada als serveis de la infància i l'adolescència.

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

3. Has treballat sempre amb MMNA o també has treballat amb menors autòctons? Has notat diferències de tractament per part de l'administració?

Sempre he treballat amb els perfils de MENA.

Eduvic teníem diversos centres d'acollida per joves migrats sols que ara els han convertit tel CRAEs això vol dir que els joves migrats relacionaran s'han redirigit ràpidament als pisos perquè no es solen ajuntar, almenys a Eduvic, joves migrats i autòctons.

4. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

Jo no treballava encara, però sí que van estar desbordats i a més quan vaig entrar a treballar en aquets pisos que son relativament nous, des de l'any 2020, em vaig trobar a més amb nois que no tenien l'edat que deien que tenien i això encara desbordava més.

5. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

Al meu pis actualment son tot nois i des de que estic aquí només han entrat nois. I aquí a Lleida tenim més població de MENA de l'Àfrica negra que del Marroc.

6. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

Els canvis son molt grans perquè surten del sistema de protecció. Del CRAE o Centre d'acollida mai et faran fora, tinguis el comportament que tinguis, perquè l'Administració té la tutela, però arriben els pisos i son un recurs voluntari que l'Administració no està obligada a oferir-lo, per tant si fan infraccions o no segueixen el pla poden ser expulsats dels pisos.

D'altra banda, quan fan els 21 anys han d'abandonar al pis, i quan falta més o menys un any perquè passi ja pensem què farem. I sap greu perquè per exemple ara tenim un noi que fa els 21 d'aquí poc, ell voldria seguir formant-se per ser mecànic, però li hem recomanat que busqui feina perquè d'aquí un any no es quedi al carrer. Ens va saber molt greu perquè no podrà acabar la formació perquè s'ha de buscar la vida per treballar per pagar-se una habitació algun lloc i això els joves autòctons no els passa. Hem trobat alguna opció d'ajuda per després dels 21 anys, però son molt limitats.

7. Quin percentatge d'ex-tutelats estrangers tenen documentació regular que hagin sortit del teu centre? Com pot arribar a ser una barrera la documentació per aquests joves?

El pis on soc tenen tots documentació menys un que ha arribat fa 6 mesos, però està en tramitació. El que és veritat que des de l'Àfrica de Guinea i Malí és molt complicat la documentació, son els dos països amb més problemes.

Pot ser una barrera quan no els hi renoven perquè el permís per viure i treballar, perquè tot i que mentre estan en tràmits de renovació és legal que pugui seguir treballant, l'empresa acaba sent el que ho decideix.

A dia d'avui, des del canvi de la llei d'estrangeria hi ha hagut un boom amb les sol·licituds de renovació estan tardant més del normal.

Quan no poden o tarden més en tenir la documentació és molt frustrant, perquè estan limitats perquè la majoria de les formacions que es fan son subvencionades pel SOC, per fer una formació del SOC has de tenir el dardo i per tenir-lo has de tenir

documentació. Per ells és molt angoixant no poder treballar ni formar-se i sobretot quan veuen els seus companys que ho estan podent fer.

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

8. I pels majors ex-tutelats estrangers?

El pis de inserció laboral s'utilitza actualment per joves migrats sols i llavors tenen l'Àrea de Suport al Jove, però això és per tots els joves.

9. Creus que se'ls dona suficients recursos perquè no acabin en una situació de vulnerabilitat i pobresa?

Hi ha hagut molts nois amb casos d'èxit, però el problema és que tot depèn de cada noi, cadascú té unes necessitats diferents i hi ha nois que arriben i volen directament treballar, però hi ha d'altres que es volen formar.

Arriba un noi aquí, triga un any o dos a aprendre l'idioma, després comencen a estudiar un cicle formatiu, ja tenen 20 anys i llavors en un any ja han de trobar feina i pis perquè no tenen més opció, penso que hi ha coses que s'haurien de millorar i es queden curts.

10. Coneixes alguna intervenció d'un altre país que podria funcionar aquí a Catalunya?

No, i de fet per exemple Grècia sabem que tenen molt malament per arreglar els papers. Tenim molts nois que passen per molts països i diuen que Catalunya i País Basc son els llocs on més ajudes han rebut.

11. Cada CCAA té la competència en referència als menors estrangers no acompanyats, et consta que les polítiques al respecte siguin molt diferents a Catalunya que a altres comunitats?

No et se responde a la pregunta, però el que molts nois ens diuen és que a Andalusia, que és el primer lloc on arriben, no aprenen, no els ensenyen res, només els dona menjar i dormir

12. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

Penso que els hi posem molta pressió als nois, tant a pisos com a centres, perquè facin alguna cosa, és a dir, perquè el seu objectiu sigui que estiguin fent alguna cosa, però a vegades no fan formacions perquè els agraden, sinó perquè els obliguen. Hi ha una necessitat de fer tot ràpid i corrents, sense pensar que no els hi estem deixant l'oportunitat de triar i són joves amb dubtes com tothom. Sembla que no pensem tant en ells, en l'individu, sinó en que funcioni el sistema i ja està, fem una intervenció autoritària.

Un altre problema que ens hem trobat és que tenim nois que tenen més edat de la que realment posa el seu NIE i clar el tracte és més estrany. Hi ha una mica de col·lisió ètica amb aquest tema.

Lidia Carreras – Directora del CRAE Fundació Comptal

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a com a educador/a?

Fa 8 anys en el CRAE la Salle, des de fa dos anys coordino els pisos de menors ex-tutelats i sóc directora del centre.

La feina dels CREAE tenim la guarda dels menors que la Generalitat té la tutela. I en un CRAE un nen fa vida normal com faria a qualsevol casa, l'únic que conviu amb altres nens i educadors, però és una macro estructura. En el nostre cas només hi ha 8 nens, però hi ha centres que hi ha 25 nens, llavors el que fem és donar-los hi uns hàbits, unes rutines. És un context molt rutinari, també perquè és el que els hi va millor als nens. Quan arriben al CRAE acostumen a tenir molta desorganització, i la rutina serveix perquè aprenguin a agafar hàbits, tot i que després quan van creixent ja anem alleugerant una mica, però és important que quan entren s'han d'estructurar.

2. En quants centres has estat treballant?

Només en aquest, en acabar la carrera vaig entrar a treballar aquí, tot i que hi ha molts canvis, hi ha hagut dos relleus des de que sóc aquí dels vuit nens. És una feina molt canviant, no hi ha dos nens iguals, dos casos iguals.

Tot i que vaig fer les pràctiques en un CRAE de 25 places.

3. Quines diferències hi havia en els centres on has treballat?

En aquest cas del lloc de pràctiques on vaig treballar al ser més gran s'organitzaven en grups diferenciats, però el funcionament és el mateix. És molta rutina, molt seguiment, que tinguin clar els seus educadors de referència. Però jo, diferències vaig veure poques, l'únic que es divideixen per grups d'edat.

Per la teva hipòtesis de la grandària del centres crec que hi ha diferents factors, la primera és: si és un centre totalment públic que depengui totalment de DGAIA hi ha molta diferència amb el nostre. Els públics, dependents de DGAIA, vol dir que depenen només de l'Àrea de Suport al Jove. Nosaltres som un CRAE amb un conveni amb el Consorci de Serveis socials que ens han atorgat a través d'un concurs. Al ser una fundació que tenim molts més serveis, que no només el CRAE en sí, podem oferir moltes més coses. A la nostra mateixa fundació tenim un centre obert, el casal d'estiu, tenim l'escola de segones oportunitats, l'àrea de inserció laboral, pisos de joves ex-tutelats, tot a la mateixa fundació. Per tant, hi han nois que poden passar del CRAE al pis, clar això un CRAE públic no ho té. Es nens dels altres CRAE no tindran aquest recolzament d' "estar a casa" quan passin d'un lloc a un altre. En el fons fem un treball en xarxa dins la mateixa fundació.

Oportunitats, jo crec que cada infant es crea les oportunitats i les aprofita la persona i, per mi això és indiferent si estàs en un CRAE més gran o més petits. Qui realment vol, se'n ensurt. Cada nen té un tutor i un suplent de tutor, és a dir, no hi ha molta diferència, ja que en el fons fem el mateix.

És veritat, que en els CRAES més petits, tenim sort, perquè com que els espais són més reduïts, ens envien més nens petits, no hi ha tants adolescents, perquè l'espai no ho permet. I com que ens envien nens petits podem fer un treball des del principi.

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

4. Has treballat sempre amb MENA o també has treballat amb menors autòctons? Has notat diferències de tractament per part de l'administració? I de la societat?

Sí, amb les dues coses. També he treballat amb nens de diferents nacionalitats, no considerats MENA, ja que el concepte MENA s'associa més als joves d'Àfrica, per

exemple a joves d'Europa no se'ls posaria l'etiqueta d'estrangers perquè tenen la nacionalitat Europea, tot i que per definició sí que els hi pertocaria.

Sí, i tant, que hi ha diferències, i no només de l'administració. Al banc, per exemple és un lloc que tenen moltíssims problemes, per obrir comptes, estant molt jutjats. Per llogar pisos, els hi és molt difícil, quan veuen el seu nom, pot ser els truca un noi parlant el català bé, i quan els hi diuen el nom llavors canvien d'opinió i finalment l'administració, el tracta és diferent per totes les traves que els hi posa.

Ara és una mica diferent perquè per sort fa 1 any va canviar la llei d'estrangeria, però era impossible avançar amb el tema de la nacionalitat, no la donaven. Al final les entitats socials vam apretar molt i van canviar els requisits d'un dia per l'altre per aconseguir la nacionalitat. Ens havien denegat nacionalitats de nois que estan estudiant a la universitat, que tenen el batxillerat, nois que han fet un procés estupendo i ens ho havien denegat per tonteries. L'administració no ho posa fàcil i la societat tampoc.

5. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

Abans del 2018 la paraula MENA no existia principalment, no s'utilitzava. L'estiu del 2018 hi va haver un boom gegant de joves que van venir cap a Espanya. El que va fer l'administració a Catalunya, sobretot, la DGAIA i l'Àrea de Suport al jove va ser trucar a totes les entitats que gestionem CRAES o pisos a demanar-nos que obrissin pisos d'un dia per l'altre i ells ens asseguraven que pagaven la plaça, i totes les despeses, però que s'havien d'obrir pisos si o sí. Aquestes comunicacions les van fer a l'agost, quan moltes entitats estem sota mínims. Asseguraven que pagarien tot, les entitats van obrir pisos i l'administració van començar a no pagar. Va costar molt, van acabar pagant, però el 2018-2019 es van obrir molts pisos, que molts van funcionar, però molts altres no.

Coneixem un al mig de la muntanya, per exemple, que van haver de tancar. Els nois estaven aïllats totalment. La generalitat trucava per si podíem obrir pisos en dos dies i la resposta de l'administració al fenomen MENA l'any 2018 va ser aquesta.

Arrel d'aquell any, tot i anar molt lent, DGAIA que funciona per equips, van posar un EFI especialitzat en MENA, fent el seu seguiment dels menors no acompanyats, tot i

que va costar moltíssim. Es va crear un buit perquè trencava molt els esquemes de com s'havia fet fins el moment: per exemple els EAIA que estudien si es fa o no la retirada de l'infant o no, ja no hi havia aquesta retirada perquè venien ells, no hi havia un equip darrere del seguiment... es va haver de crear de nou un EFI de MENA, però va trigar molt.

6. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

Del CRAE, tot i anar canviant, els nois MENA que hem tingut la majoria són del Marroc i també hem tingut algun nen senegalès. I la majoria són nois, igual que els dos pisos que tenim són nois. I actualment hem d'obrir un pis de noies, però ens està costant molt trobar un pis perquè quan diem que és per noies ex-tutelades es tiren enrere.

7. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

Tots els nois i noies si quan fan els 18 han decidit que no volen tornar a casa i volen anar un pis, han d'anar un pis de la Àrea de Suport el Jove, ja que tots els pisos en depenen. Els nois i noies quan viuen en el CRAE 3 mesos abans de fer els 18 anys han d'enviar la sol·licitud a l'ASJTET, llavors se'n fa un anàlisi i el Consorci de Serveis Socials divideix els nois i els diu on anar, però no ho decidim nosaltres com a CRAE. Podem demanar per exemple si un jove a viscut amb nosaltres de que segueixi dins les nostres instal·lacions de la Fundació, però pot ser que ens diguin que si o que no.

Aquests serveis són dels 18 als 21 anys i porten un seguiment molt estricte. Els joves es reuneixen amb el seu referent de l'Àrea i els hi demanen uns mínims: han d'estudiar, han de treballar, han de no tenir faltes dins el pis (la normativa del pis és molt clara), se'ls posen sancions, se'ls pot fer fora del pis una setmana, per exemple, per mal comportament, no es pot fumar, beure tampoc, etc. una sèrie de normes de l'Àrea que s'han de complir. Són molt estrictes, però és una gran responsabilitat tenir majors d'edat en un pis que t'encarregues i són molt exigents. Els que de veritat volen quedar-se les compleixen, els que estan més perduts duren poc, però la majoria no es queden al carrer, ja que tenen una xarxa d'amistats gegant.

Els joves ex-tutelats si han estat tutelats més de dos anys, reben un ajuda, un ingrés econòmic, de no més de 400€ aproximadament, perquè en els pisos de la Àrea han de pagar d'una manera simbòlica i els donen aquesta ajuda.

Passa molt poques vegades que no cobrin aquest ajut, perquè de normal, ja tots s'ho fan venir bé perquè entrin amb els anys justos per cobrar l'ajut, abans d'entrar al centre algú ja els haurà explicat el que han de fer per tenir 16 anys. I si es donés el cas que no poden pagar-se el pis, nosaltres hem tingut nois que no podien pagar amb diners, doncs el menjar el treiem de donacions i llavors feien de voluntaris dins la fundació per exemple.

Llavors arriba el moment que ells acaben obtenint els recursos per poder-se pagar una habitació que no estigui dins de l'ASJTET.

8. I quines diferències veus amb els ex-tutelats estrangers i els autòctons? Tenen les mateixes oportunitats?

Diferència és que els estrangers el tema de la documentació no la tenen, la majoria, i els autòctons sí i això facilita moltíssimes coses. Si arriben aquí en 16 anys no dona temps a tramitar la nacionalitat. Amb 2 anys és impossible i llavors ho segueixes treballant i quan fan 18 a vegades és més fàcil, però la gran diferència és aquesta. El fet de tenir o no la nacionalitat posa moltes barreres.

9. Quin percentatge d'ex-tutelats estrangers tenen documentació regular que hagin sortit del teu centre? Com pot arribar a ser una barrera la documentació per aquests joves?

Un cop sortit del CRAE, cap, és impossible, vam tenir un noi més de dos anys al CRAE i fins els 20 no va aconseguir tenir els papers, perquè canviaven les condicions i els demanaven coses mol explícites i molt difícils, sort que les entitats socials vam apretar molt i ho van acabar canviant. A més, se'ls va col·lapsar el sistema, rebien un munt de nois, rebien sol·licituds, reclamacions i era impossible.

Recordo un noi, que vam estar mesos i mesos per demanar a la Policia nacional el permís per estar aquí, i va ser perquè teníem contactes que ho vam aconseguir, si ets una persona immigrant, demanar una cita a la Policia Nacional, impossible. En canvi, jo per donar el DNI tenia hores tots els dies.

Un cop al pis sí que és possible, però es triga molt.

No tenir la documentació els impossibilita moltes coses, tot i que ells van fent i se'n surten, van tenir treballs en negre o algun noi després de les pràctiques l'han contractat.

Per sort, sense la documentació poden estudiar a universitats, cursos formatius, d'idiomes, etc.

10. Quins serveis i/o recursos tenen els joves després de la tutela? Són suficients?

Als pisos de l'Àrea tenen molt pocs ajuts. Tenen a l'educador i poc més. Per exemple els que han estat tutelats dos anys tenen aquest ajut, però els que no, i entren en un pis no tenen res econòmicament.

No són suficients, faltarien moltes més places públiques en quan estudis, i molt més diners per poder-se formar més que res perquè això serà la porta per treballar del que vulguin. I donar moltes altres facilitats, ells arriben aquí i és una altra manera de viure totalment diferent.

També crec que falten diners perquè es puguin integrar, que puguin conèixer el lloc on viuen, moltes vegades no coneixen tradicions, etc. Crec que hi haurien d'haver polítiques més integradores. A més, la societat hauria de ser molt més integradora, els nois a les xarres ens diuen "com em mira la gent", "entro el metro i s'agafen el bolso". La majoria dels MENAS venen aquí a buscar-se un futur, a estudiar i a viure una vida millor que la que tindrien al seu país. Evidentment sempre n'hi hauran dos que pot ser et roben, però això també passa amb els d'aquí, és molt fàcil dir "els de fora em roben"...

Falta un treball de base en la societat entre societat i els joves estrangers, perquè totes les ajudes que ells poden tenir ja estan creades, pot ser falta més quantitat, però la conscienciació nostra cap a ells és el que falta.

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

11. Quines polítiques públiques estan dissenyades exclusivament pels Menors Estrangers no Acompanyats?

Així com a PP exclusivament no, sí que s'han creat equips concrets dins de DGAIA que treballen amb aquestes nois.

12. I pels majors ex-tutelats estrangers?

Tampoc. I jo crec que si es crees seria discriminatori, perquè entren en el sistema igual que tothom. A la meua opinió no crec que sigui necessari una política per ells.

13. Creus que se'ls dona suficients recursos perquè no acabin en una situació de vulnerabilitat i pobresa?

Jo crec que se'ls dona suficients recursos i que si volen ho agafen i si no volen no, però se'ls donen a tots la oportunitat per no acabar en aquesta situacions.

14. Coneixes alguna intervenció d'un altre país que podria funcionar aquí a Catalunya?

No, i a més la FEPA, una federació de tot Espanya de la joventut i joves ex-tutelats. Quan hem estat a reunions a tot Espanya estem en la mateixa situació.

15. Hi ha molts joves que després de la tutela pública es veuen obligats a viure al carrer o en situacions molt precàries, què creus que falla en el sistema?

Es busquen pisos per més de 21 un cop s'ha acabat aquest període, i per nois que no l'han trobat, per exemple a la nostra fundació hem obert un pis de nois de 23 en amunt. Llavors hi ha més fundacions, associacions com nosaltres que tenen pisos.

16. Cada CCAA té la competència en referència als menors estrangers no acompanyats, et consta que les polítiques al respecte siguin molt diferents a Catalunya que a altres comunitats?

Jo amb les reunions que fem amb la FEPA no veig diferències d'un lloc a l'altre.

17. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

El sistema d'acollida hauria de ser més fàcil que els nois poguessin arribar als centres, moltes vegades arriben a CRAES o centres d'acollida perquè la policia els troba per carrer i llavors es comença a moure tot el mecanisme. Si arriba un nen amb 12-13 anys, pot ser no cal que passi per la situació de carrer abans d'entrar a un centre, s'hauria de tenir porta més fàcil.

Els tenen por de la policia i el que fan molts per arribar aquí a Barcelona, és venir sota camions, compartint cotxe, etc. S'escapen de CRAE d'Andalusia, perquè a molts els hi ha dit que han de venir a Barcelona o França.

BLOC PERSONAL

1. Quant temps fa que treballes com a educador/a?

Vaig estar 7 anys treballant com educador social en un CRAE, i fins fa poc portava treballant 14 anys en altre un altre CRAE d'ISOM, on vaig fer tots els torns, i ara estic a l'àrea tècnica de l'entitat.

La meva tasca actualment és fer l'acompanyament i supervisió a tots els nostres serveis (centres d'acollida a joves migrants, CRAES i pisos d'ex-tutelats). Tinc tota la visió des de que un noi entre fins que surt sent major d'edat.

Ara mateix tenim 5 CRAEs, tres a Barcelona i dos a Badalona. Tenim quatre centres d'acollida (Rubí, Argentona, Santa Coloma i Badalona), tenim entre Barcelona i Àrea metropolitana en tenim disset i dotze a Lleida.

2. En quants centres has estat treballant?

He treballat en dos CRAEs diferents.

3. Quines diferències hi havia en els centres on has treballat?

Els centres petits, es pot donar una atenció més personalitzada. Però, sí que és cert que per això existeixen les ràtios. En un dels centres on jo estava per exemple eren 24 places, però hi havia 5 educadors per la tarda. Tot i que jo crec més amb centres més petits, com a molt 10.

BLOC EN REFERÈNCIA ALS MENA

4. Has treballat sempre amb MMNA o també has treballat amb menors autòctons?

Has notat diferències de tractament per part de l'administració? I de la societat?

Jo he treballat a un CRAE i allà tothom és benvingut, sempre he treballat amb nois sense etiqueta. Però a diferència dels CRAE ara mateix als centres d'acollida només estem atenent a joves migrants, fet que jo critico, tot i que no podem fer res més. Jo penso que qui entra per la porta se l'ha d'atendre igual, vingui d'on vingui i amb les circumstàncies que vingui. Hem de parlar de necessitats, no d'etiquetes.

Avui en dia, l'etiqueta MENA tot i que s'utilitza està una mica desfasada, ja que s'ha fet servir en connotacions negatives. Nosaltres diem Joves Migrats, perquè es van donar compte que etiquetes com MEINA, MENA, etc., no englobaven a tothom. Contra més volies definir el perfil, més exclous i al cap i a la fi atenem a joves. És cert, que depenen del procés migratori dels joves migrats poden tenir unes necessitats o unes altres, ja que són nois amb uns traumes salvatges, tot i això jo aposto per no posar etiquetes, tot i tenir unes carències comunes.

Sí que hem notat diferències de tractament per part de totes les administracions. Per exemple:

- l'Administració Central que és de qui depèn tot el tema de la llei d'estrangeria i la documentació, s'han fet bestieses i semblava que hi hagués "campanyes de caça" de joves indocumentats. Durant molts anys hem estat amb nois que sent menors no podien tenir el permís de residència. És a dir, la llei catalana obliga a tutelar-los, els tutelàvem, acceptàvem que el jove existia, però ningú li feia el permís de residència. Per culpa d'això, no el podies matricular a escoles, t'havies de buscar la vida per trobar recursos, feien cursos de formació, però no tenien certificat oficial. Després això va canviar molt lentament i automàticament un jove menor tutelat tenia el permís de residència. Però només el tenien si eren tutelats, no en centres. L'administració quan arriba un noi obre un expedient de desemparament, però com que no se sap si es major o menor no es tutela, hi havia nois que podien passar-se un any en centres d'acollida sense estar tutelats (i no tenien drets en centres de residència), ara això ha canviat i qualsevol noi que porti un document que digui que és menor d'edat se'l reconeix. Ara ja estem en un altre punt, per sort la llei d'estrangeria ha canviat perquè ens trobàvem a nois que els formaven, però per culpa de que no tenien el permís de treball no podien treballar i els abocaves al carrer.

- L'altra diferenciació per part de l'administració és que un jove migrat amb una discapacitat o malaltia mental pot tenir un certificat però costa molt. Per tenir el certificat l'has d'avaluar amb un informe del psicòleg i com que no hi ha psiquiatres que parlin àrab fluidament quan anem al psicòleg ho hem de fer a través d'un traductor i això fa que es trenqui el vincle terapèutic i dificulta el

tema del certificat de discapacitat que els hi obre la via de recursos residencials amb ajut i suport.

Llavors altres diferències que no venen de l'administració. Els joves poden sol·licitar un ajut d'ex-tutelat. Si has estat tutelat mínim un dia pots cobrar durant un any aquets ajut, si has estat tres anys tutelat pots cobrar durant 3 anys, però per exemple si has estat 3 anys menys un dia tutelat cobres igualment un any, i això ja torna a ser discriminatori, perquè a vegades arriben amb 15 anys, és a dir els hi tocaria tres anys de tutela, però com que el sistema va tant lent, només poden cobrar un any. Llavors al banc, si ells no es poden obrir una lliberta no cobren una prestació i els bancs ens posen molts problemes per obrir-ne. Per exemple, els de la Caixa em donaven diferents versions del perquè no es podien obrir i finalment em van contestar i vaig consultar-ho que s'emparaven amb una directriu europea (de l'administració europea), per tant una altra discriminació, que deia que tots els ingressos d'un estranger han d'estar degudament justificats per lluitar contra el terrorisme.

Un altre problema de discriminació és la veïnal. Els veïns veuen un marroquí "fumant un porro", però en canvi si és un jove d'aquí i està fumant un porro i ni si fixen, crida més la tensió. Hi ha molta tendència en fixar-se en característiques dels joves migrats que es critiquen i no comparen amb la joventut d'aquí.

5. Quina és la resposta de l'administració pública amb el fenomen MENA? Si ja hi treballaves, vas trobar diferència a partir de l'any 2018 (onada més forta d'entrada de menors estrangers no acompanyats)?

Fa 3 anys va ser el boom de nois migrats. Sempre n'havien arribat, però amb els dispositius que teníem eren suficients, però el boom va ser molt boig i es van haver d'obrir centres d'un divendres per un dilluns per exemple d'unes 40 places, en unes condicions pèssimes perquè no trobaves lloc d'acollida per aquets joves i no hi havia temps per acondicionar espais per ells. I la prioritat era que mengessin i dormissin. Com que hi va haver aquest boom van modificar la llei per via d'urgència, i van obrir centres sense inspeccions.

Es van obrir els DAI (dispositius d'atenció immediata), que es quan un noi es presenta a comissaria i l'envien aquí, aquí fan una primera atenció i al dia següent pot passar a un SPE (servei de protecció d'emergència), que actua com un centre d'acollida tradicional

fent un primer estudi ja vinculant-lo amb recursos formatius, etc. Llavors si es preveu que el jove ha de seguir institucionalitzat passarien a un SPAAI (servei de primera acollida i atenció integral), que estan pensats per una temporalitat curta, però si hi ha nois que arriben en 14 anys i que han d'estar molts anys en el centre ja fem proposta de CRAE, però estem encara en aquesta situació d'emergència i no s'ha derivat encara cap jove cap a CRAE i per tant es queda en el servei de primera acollida. Si un noi fa un any que esta al territori, estar estudiant, va a l'escola, parla l'idioma, etc. no hauria d'estar dins el nostre servei, però la realitat és que tots aquests espais acaben sent recursos finalistes, quan no estan pensats per això. És cert, que es va crear per la via d'urgència, però ja portem 3 anys i ara han vist que no és una urgència, sinó una cosa estructural i els DAE, SPE, SPAAI s'estan reconvertint en CRAEs.

La teva hipòtesis té raó, però és cert que si no hi hagués hagut aquest boom ara no tindrem la reforma de la llei d'estrangeria, però quan era menys era molt més fàcil convèncer empresaris per ofertes de treball, buscar pisos, la pressió pública era menor, etc. Té part bona i dolenta, però és cert que quan hi va haver el boom tenien a molts nois amb mesures simplement assistencials i part lúdica, però a nivell formatiu no.

6. Quins són els principals perfils migratoris del centre on treballes?

Països d'origen son pràcticament un 90% del Marroc i un 10% de joves de l'Àfrica negra, durant l'últim any, probablement que tingui a veure pel tancament de fronteres per part de Marroc i els pactes econòmics europeus, hem detectat molt més joves d'Àfrica Negra, com Senegal i Gàmbia.

Llavors la mitjana d'edat que ens arriben a nosaltres és de 17 anys aproximadament, això vol dir que has de córrer molt per la documentació abans dels 18 i també has de pressionar molt el nano perquè entri en els perfils per poder entrar a pisos i, això és el que és més dur, han de córrer a prendre l'idioma, formació i això ja és una diferència amb els joves que tenim aquí.

Per altra banda, jo crec que no ens arriben noies per qüestions culturals dels països emissors, sobretot a l'Àfrica, hi ha la cultura de que l'home porta els diners i la dona porta la casa i els fills, molts d'aquests joves venen aquí somiant amb un futur i venen sense el permís dels pares, però si llavors tornen no passa res. En canvi les noies, la majoria venen d'esquenes als seus pares i provoca molt de conflicte i pot suposar no

tornar al Marroc i estan molt més pressionades. I el que és molt preocupant és que els pisos hi han molt poques noies migrades i és molt preocupant, perquè als CRAES n'hi han, menys però n'hi ha, i als pisos no. Preocupa perquè no sabem si van a parar en relacions abusives, maltractades, etc.

7. Quins canvis hi ha en la majoria d'edat d'aquests joves?

Tot depèn de cada cas, perquè pot ser que no hi hagi cap canvi perquè hi ha opció de la pròrroga de mesures existencials que concedeix la DGAIA però hi ha d'haver un objectiu (per exemple acabar els estudis d'un jove o que falti poc per rebre la resolució de la documentació).

Mentre no hi ha hagut urgència de places hi ha hagut moltes pròrrogues, però ara tornen a arribar molts joves, després de la Covid-19, i la flexibilitat s'ha acabat. Per tant, quan surten del CRAE els que han fet un bon procés, són autònoms, dominen l'idioma, no han tingut incidències, aquests poden anar a un pis. Però als altres que hagin tingut alguna dificultat no tenen res, és més, ningú es planteja el perquè han tingut dificultats.

Ara des de ISOM, no de forma oficial per l'administració, obrirem dos pisos de 6 places cada un, per dedicar més presència educativa per atendre aquests casos de 18-19 o 20 anys que no han obtingut pis i necessiten més acompanyament i acaben al carrer nois que podrien tirar endavant.

També hi ha serveis, com el de mentoria o el Punt de Referència, que son mentors, son gent voluntària amb una formació i ajuden i acompanyen aquests joves que per exemple han de fer tràmits, etc. A més, mentre cobren la prestació tenen un referent, ja que no els hi donen la prestació gratuïta, sinó que han de seguir un pla de treball amb seguiment.

I ara fa un mes s'ha implementat un projecte pilot que ve de Fons Europeus que és el referent d'emancipació i es va construir sobre la marxa. Es va detectar que els 21 no s'acabaven els problemes i difícilment eren autònoms a nivell econòmic per exemple. El referent d'emancipació té per objectiu allargar-se de moment fins els 23, però amb la idea d'allargar fins els 27. El referent serà algú que voluntàriament poden demanar i farà la tasca del mentor però acompanyar-te a tot arreu, tenint contacte amb l'administració pública i facilitar-te la vida.

A més, des de ISOM, tenim un projecte de nois que han anat molt bé als pisos, fan els 21 anys, l'entitat lloga un pis en el seu nom, perquè ningú els hi lloga. Posem el nostre nom i el noi relloga les habitacions però a joves que han passat per pisos de més de 21. Llavors el noi gestiona el lloguer, sense cap benefici. I l'entitat assumeix els desperfectes. És un cop de mà que els hi fem als joves que han passat per ISOM, sense cap ajuda de l'administració.

8. Quin percentatge d'extutelats estrangers tenen documentació regular que hagin sortit del teu centre? Com pot arribar a ser una barrera la documentació per aquests joves?

Doncs la barrera de la documentació és molt gran, per exemple pots accedir a estudiar a universitats sense el permís de residència, però no sense passaport o document identificatiu i això no tothom ho té. I depèn molt dels països emissors la seva obtenció. Per exemple Marroc ho tenim bastant resolt, perquè des de Catalunya s'ha treballat molt amb el consolat del Marroc i DGAIA té acords importants i tenim un dia a la setmana que podem anar a demanar, però en canvi Algèria no, no n'atenem masses, però no fa passaport i això també és injust i llavors els països de l'Àfrica negra ja és impossible, Per exemple per aconseguir els papers de nois de Malí, hem d'anar a Madrid el tracte és despectiu absolutament, no contesten correus, tracten fatal, igual que Senegal. Depèn molt del país, però també és cert que l'administració d'aquí tampoc s'ha esforçat molt en fer pactes amb els països com han fet amb el Marroc.

Però bé, gràcies a la reforma de la llei d'estrangeria, per llei si estan tutelats o han estat tutelats per l'Administració, fins que no se'ls hi caduca, tenen el permís de residència. Però el problema és quan es caduca, si no has trobat feina i no has pogut renovar, tornes a començar.

10. Quins serveis i/o recursos tenen els joves després de la tutela? Són suficients?

Hi ha diferents tipus de pis, però la idea és que l'ajut que rebis és un ajut per l'emancipació. Si tu tens una feina, deixes de rebre aquest ajut, perquè és una prestació, no un dret com per exemple la jubilació.

BLOC POLÍTIQUES PÚBLIQUES

11. Quines polítiques públiques estan dissenyades exclusivament pels Menors Estrangers no Acompanyats?

Sí que n'hi ha. I son moltes amb discriminació positiva, però és que no tenen les mateixes necessitats. Per intentar acabar amb un problema, primer l'has de fer visible.

12. Creus que se'ls dona suficients recursos perquè no acabin en una situació de vulnerabilitat i pobresa?

De base, mai hem dir prou a l'Administració. Des del meu punt de vista estem tots molt contents perquè amb la reforma hem passat de no tenir res a tenir alguna cosa, però encara no és suficient. Estarem molt contents quan un noi estranger que ha estat tutelat tingui exactament les mateixes oportunitats que un jove d'aquí, s'han de resoldre moltes coses: llibretes del banc, habitatge, inserció laboral.

El tema de la inserció, s'està contractant a molts joves migrats amb contractes d'un any, perquè son projectes finançats per la Unió Europea, però quan això s'acabi, pot ser d'aquí un any no en treballi cap.

13. Com se'ls acompanya després de la majoria d'edat? Quin procés se segueix?

A part dels que ja hem explicat, es dona en molt contades ocasions que famílies acullen a joves, i deixen d'estar al centre. Es fa un període d'adaptació i la passa a tenir aquesta família. L'administració té la tutela i la família la guarda.

14. Coneixes alguna intervenció d'un altre país que podria funcionar aquí a Catalunya?

No, però no es sol recomanar copiar intervencions d'altres països, més que res pel tema cultural.

15. Cada CCAA té la competència en referència als menors estrangers no acompanyats, et consta que les polítiques al respecte siguin molt diferents a Catalunya que a altres comunitats?

La LDOIA (Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència) és una llei aprovada pel parlament de Catalunya que protegeix encara més que la llei del menor a nivell estatal. Catalunya és la comunitat que té més en compte i protegeix més als seus menors.

Barcelona és a via cap a Europa i té molts joves, igual que País Basc i Madrid.

16. Finalment, si tens alguna crítica, proposta de millora pel funcionament del sistema d'acollida i els passos posteriors de la tutela m'ajudaria molt per poder completar les conclusions del meu estudi.

Primer de tot és la consciència social, els governs funcionen per pressions, és a dir, quan hi ha pressions canvien les coses. Caldria fer per exemple campanyes de conscienciació, pot ser o serveixen per canviar-ho tot, però ajuda a familiaritzar-se i a normalitzar el fenomen.

El tema a nivell bancari s'ha de canviar, a més se sustenta amb una directriu discriminatòria. Si tens nacionalitat andorrana i vas a obrir una llibreta a Caixa Bank no passarà res, però si has nascut en algun país de l'Àfrica hi posen pegues, no parlem de si ets estranger sinó que depèn del teu país d'on vens. I llavors estaria bé acabar de discernir qui decideix com es soluciona.

El tema de l'habitatge és un problema global de tot el jovent, però en els joves migrants encara més perquè no els hi lloguen pisos pel sol fet que no els agrada el nom.

El tema dels joves discapacitats que han d'estar almenys 5 anys aquí per obtenir la prestació, i el problema és el que fas durant els cinc anys amb aquest noi que necessita tanta atenció.

Finalment, el principal problema d'arrel és que aquests joves no tenen els familiars aquí. I la gran història és perquè emigren. Aquí això no ho podem resoldre, aquí només posem pedaços. I si venen, que vinguin per millorar, no per sobreviure.